

<https://ssoss.ui.ac.ir/?lang=en>

Strategic Research on Social Problems in Iran

E-ISSN: 2645-7539

Vol. 11, Issue 4, No.39, Winter 2023, pp. 1-26

Received: 14.10.2022 Accepted: 05.02.2023

Research Paper

Migrants' Perception of Social Distance with Iranians: A Qualitative Study among Afghan Immigrants

Leila Zandi-Navgran

Ph.D. Candidate in Demography, Yazd University, Yazd, Iran

leila.zandi@stu.yazd.ac.ir

Abbas Askari-Nodoushan*

Associate Professor of Demography, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran

aaskarin@yazd.ac.ir

Hossein Afrasiabi

Associate Professor of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran

hafraziabi@yazd.ac.ir

Rasoul Sadeghi

Associate Professor of Demography, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

rassadeghi@ut.ac.ir

Mohammad Jalal Abbasi-Shavazi

Professor, Department of Demography, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

mabbasi@ut.ac.ir

Introduction

Social distance is a term coined by Bogardus (1941) to describe the feelings and attitudes of people of one group towards another one. Social distance occurs when there is little understanding and familiarity between groups of people. Social distancing can be experienced and institutionalized at societal, group, and individual levels. When social distance is high, it is often accompanied by feelings of mistrust, fear, and apprehension. More than four decades have passed since the arrival of Afghan immigrants in Iran. The second-generation Afghan immigrants have a higher economic and social status than the first-generation immigrants. Reducing social distance is the prerequisite for the integration of immigrants in the host society. The present study aimed to analyze social distance among Afghan immigrants in Iran with a qualitative approach in order to answer the following questions: What understanding and interpretation do immigrants have of social distance and its processes in interaction with the host society? What are the mechanisms and processes in the formation of social distance between immigrants and the host society?

Material and Methods

This qualitative study used a constructivist grounded theory approach to investigate, explain, and understand the phenomenon or meanings that people create around their views, values, attitudes, experiences, life histories, and ways of being in the world. Semi-structured interviews were conducted with 45 first- and second-generation immigrants in

Tehran and Yazd cities. The participants were selected using purposive snowball sampling through contacts with trusted people among the immigrants and introductions by them. An effort was made to include a variety of people in the sample from the ages of 18 to 65 years with different residence statuses (having an Amayesh card, passport, and Iranian birth certificate due to marriage, as well as those without a

*Corresponding author

Zandi-Navgran, L., Askari-Nodoushan, A., Afrasiabi, H., Sadeghi, R., and Abbasi-Shavazi, M. J. (2023). Migrants' perception of social distance with iranians: A qualitative study among afghan immigrants. *Strategic Research on Social Problems in Iran*, 11(3), 1-26.

2645-7539 / © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://doi.org/10.22108/srsp.2023.135419.1849>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.26457539.1401.11.4.1.8>

residence card). In addition, such characteristics as gender, ethnicity, and generational status were taken into consideration. Lincoln and Guba's criteria were used to evaluate and validate the categories. First, the member control technique was applied by taking the constructivist data analysis strategy. Based on this method, the research focused all its attention on the interpretation of the data. Instead of using the linear method, it used the circular method (continuous back and forth between data collection and analysis) to discover the common or contradictory themes.

Discussion and Conclusion

The data obtained from the interviews were analyzed by using theoretical identification at the three levels of initial, centralized, and theoretical coding, including Institutional distance, media distance, emotional distance, limited maximal level of aspirations, problematic sense of belonging, preferred intra-network interaction, marriage as a threat or opportunity, and individual context of distance. Finally, the core category of "two-way demarcation" was discovered, which covered all the 17 categories extracted from the analysis. The findings showed that the immigrants faced legal restrictions at the socio-economic and civil-political levels, which limited their access to citizenship rights. Alba and Nye (2003) state that through limited access to citizenship, systems of stratification, in which ethnic demarcations shape access to certain positions, can be perpetuated. The immigrants stated that they felt helpless against the law and a sense of distance from Iranian citizens and society. In other words, they experienced an emotional distance from the host society. Bogardus (1941) considers sympathy and mutual affection as the determinant elements of social-emotional distance. When they are manifested, there is closeness between two groups. Simmel (1971) states that immigrants can become emotionally detached from the host society when they enter it. This feeling of "strangeness" may be caused, at least in part, by the host society's attitude toward and treatment of strangers. This strange process depends on a distinct combination of the two opposing factors of closeness and distance, which Bogardus refers to as social distance. Social distance or social closeness is created through certain degrees of understanding, interaction, and intimacy in intergroup or interpersonal social relationships. The findings of this research showed the mechanism of social distancing. The distance created for Afghan immigrants in Iran could be observed through legal barriers, in the form of formal employment discrimination and a status limited to the lowest level of the job ladder, as well as educational restrictions and confined social services.

Keywords: Social distance, Demarcation, Distancing, Afghan immigrants, Migration, Iran

References

Abbasi-Shavazi, M. J., & Sadeghi, R. (2011). *The adaptation*

of second-generation afghans in Iran: Empirical findings and policy implications. Middle East Institute.

Abbasi-Shavazi, M.J., & Sadeghi, R. (2016). Integration of afghans in Iran: patterns, levels and policy implications. *Migration Policy and Practice*, 6(3), 22-29.

Abbasi-Shavazi, M.J., Sadeghi, R., & Mohammadi, A. (2017). Staying or remigration among afghan returnees and its determinants. *Journal of Population Association of Iran*, 11(22), 10-41. [In Persian].

Alba, R., & Nee, V. (1997). Rethinking assimilation theory for a new era of immigration. *The International Migration Review*, 31(4), 826-874.

Alba, R., & Nee, V. (2003). *Remaking the American mainstream. Assimilation and contemporary immigration*. Cambridge/London: Harvard University Press.

Allport, F. H. (1954). The structuring of events: outline of a general theory with applications to psychology. *Psychological Review*, 61(5), 281-303.

Askari-Nodoushan, A., Ruhani, A., & Ghoroghchian, Z. (2019). Patriarchal contexts of female early marriage among afghan migrants in the city of Yazd. *Journal of Iranian Social Studies*, 13(4), 78-110. [In Persian].

Askari-Nodoushan, A., Shams-Ghahfarokhi, F., Zandy, L., & Rezaei, M. R. (2019). Demographic perspective on the recent migration follows in Yazd province. *Culture of Yazd*, 1(1), 83-104. [In Persian].

Bashir, H., & Keshani, M. (2020). Intercultural communication between afghans living in iran and iranians based on the co-cultural theory. *Intercultural Studies Quarterly*, 14(41), 9-30. [In Persian].

Bobo, L. (2004). *Group Conflict, prejudice and the paradox of contemporary racial attitudes*. In J. T. Jost & J. Sidanius (Eds.), *Political Psychology: Key Readings*, (pp. 333-357). Psychology Press.

Bogardus, E. S. (1933). A social distance scale, *Sociology and Social Research*, 17, 265-271.

Bogardus, E. S. (1941). *Occupational attitudes and values*. University of Southern California.

Bourdieu, P., & Passeron, J. (1990). *Reproduction in education, society and culture*, (Translated by Nice, Richard), 2nd edition, Sage Publication.

Boyd, R. L. (2021). Social distance reexamined: european ancestry groups in the early twentieth century united states. *Sociological Inquiry*, 91(3), 559-577.

Charmaz, K. (2005). *Grounded theory in the 21st century: Applications for advancing social justice studies*. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage Handbook of Qualitative Research* (pp. 507-535). Sage Publications Ltd.

Charmaz, K. (2008). *Grounded theory as an emergent method*. In S. N. Hesse-Biber & P. Leavy (Eds.), *Handbook of Emergent Methods* (pp. 155-170). The Guilford Press.

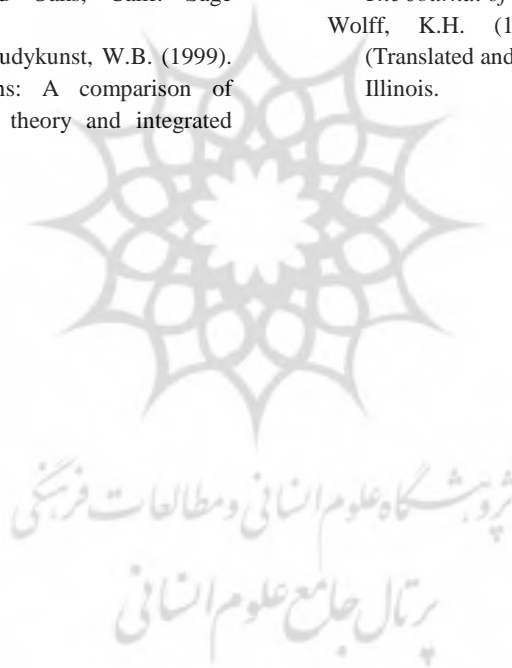
Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory*. Sage

- Publications Ltd. (Second edition).
- Citrin, J., Green, D. P., Muste, C., & Wong, C. (1997). Public opinion toward immigration reform: the role of economic motivations. *The Journal of Politics*, 59(3), 858–881.
- Dustmann, C., & Preston, I. (2000). *Racial and economic factors in attitudes to immigration*, IZA Discussion Papers, No. 190, Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn.
- Ebner, C., & Helbling, M. (2016). Social distance and wage inequalities for immigrants in Switzerland. *Work, Employment and Society*, 30(3), 436–454.
- Esses, V. M., Dovidio, J. F., Jackson, L. M., & Armstrong, T. L. (2001). The immigration dilemma: The role of perceived group competition, ethnic prejudice, and national identity. *Journal of Social Issues*, 57(3), 389–412.
- Giles, M. W., & Hertz, K. (1994). Racial threat and partisan identification. *American Political Science Review*, 88(2), 317–326.
- Goldschmidt, T., & Rydgren, J. (2018). *Social distance, immigrant integration, and welfare chauvinism in Sweden*. Discussion Paper SP VI 2018–102, WZB Berlin Social Science Center.
- Gordon, M. J. (1964). Postulates, principles and research in accounting. *The Accounting Review*, 39(2), 251–263.
- Hamilton, D. L., Sherman, S. J., & Ruvolo, C. M. (1990). Stereotype-based expectancies: Effects on information processing and social behavior. *Journal of Social Issues*, 46(2), 35–60.
- Hipp, J. R., & Boessen, A. (2012). Immigrants and social distance: Examining the social consequences of immigration for southern California neighborhoods over fifty years. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 641(1), 192–219.
- Jerabek, I., & de Man, A. F. (1994). Social distance among Caucasian-Canadians and Asian, Latin-American and Eastern European immigrants in Quebec: A two-part study. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 22(3), 297–303.
- Kandido-Jakšić, M. (2008). Social distance and attitudes towards ethnically mixed marriages. *Psihologija*, 41(2), 149–162.
- Kay, A. C., & Jost, J. T. (2003). Complementary justice: effects of "poor but happy" and "poor but honest" stereotype exemplars on system justification and implicit activation of the justice motive. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(5), 823–837.
- Kazemi, S. (2019). Employment status of immigrant afghan women who working in paid work at home: A qualitative study. *Journal of Population Association of Iran*, 14(28), 113–140. [In Persian].
- Koc, Y., & Anderson, J.R. (2018). Social distance toward syrian refugees: The role of intergroup anxiety in facilitating positive relations. *Journal of Social Issues*, 74(4), 790–811.
- Koçak, O. (2021). The effects of religiosity and socioeconomic status on social distance towards refugees and the serial mediating role of satisfaction with life and perceived threat. *Religions*, 12(9), 737.
- Kokkali, I. (2007). *Spatial proximity and social distance: Albanian immigration in Thessaloniki, Greece*, Paper presented at the 3rd LSE PhD Symposium on Modern Greece
- Leino, M., & Himmelroos, S. (2020). How context shapes acceptance of immigrants: the link between affective social distance and locational distance. *Ethnic and Racial Studies*, 43(10), 1890–1908.
- Liebersohn, S. (1981). *An asymmetrical approach to segregation*. In: Peach C., Robinson V., Smith S., Ethnic Segregation in Cities. London: Croom Helm, (pp. 61–82).
- Lincoln, Y.S., & Guba, E.G. (1985). *Naturalistic inquiry*, Sage Publication.
- Mills, J., Bonner, A., & Francis, K. (2006a). The development of constructivist grounded theory. *International Journal of Qualitative Methods*, 5(1), 25–35.
- Mills, J., Bonner, A., & Francis, K. (2006b). Adopting a constructivist approach to grounded theory: Implications for research design. *International Journal of Nursing Practice*, 12(1), 8–13.
- Mirzaei, H. (2016). Acculturation strategies and mental health of afghan immigrants in Iran: An anthropological study. *Journal of Social Work Research*, 3(7), 189–245. (In Persian).
- Nowicka, M., & Krzyżowski, Ł. (2017). The social distance of Poles to other minorities: A study of four cities in Germany and Britain. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(3), 359–378.
- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751–783.
- Poppe, E., & Hagendoorn, L. (2004). *Social distance of Russian minorities from titular population in former Soviet Republics*. In M. Gijssberts, L. Hagendoorn, & P. Scheepers (Eds.), Nationalism and exclusion of migrants: Cross national comparisons (pp. 143–156). Ashgate Publishing Limited.
- Qian, Z. (2002). Race and social distance: intermarriage with non-Latino Whites. *Race and Society*, 5(1), 33–47.
- Quillian, L. (1995). Prejudice as a response to perceived group threat: Population composition and anti-immigrant and racial prejudice in Europe. *American Sociological Review*, 60(4), 586–611.
- Rajzman, R. (2013). Foreigners and outsiders: exclusionist attitudes towards labour migrants in israel. *International Migration*, 51(1), 136–151.
- Rydgren, J. (2008). Immigration sceptics, xenophobes or racists? Radical right wing voting in six West European countries. *European Journal of Political Research*, 47(6), 737–765.

- Sadeghi, R. (2011). Socio-demographic adaptation of second-generation afghans in Iran, *Social Sciences Monthly Review*, 42/43, 101-103. [In Persian]
- Shateriyan, M., Nazari, H., & Emam Alizadeh, H. (2016). Examining the relationship between cultural values and attitudes towards afghanistan immigrants. *Intercultural Studies Quarterly*, 11(29), 143-165. [In Persian].
- Shibutani, T., & Kwan, K. M. (1965). *Ethnic stratification: A comparative approach*. New York: Macmillan.
- Simmel, G. (1971). *On individuality and social forms: Selected writings*. Chicago: University of Chicago Press.
- Statistical Centre of Iran. (2016). *Results of 2016 general census of population and housing of Iran*. Available from <https://www.amar.org.ir/english/Population-and-Housing-Censuses>
- Stephan, W. G., & Stephan, C. W. (1996). Predicting prejudice. *International Journal of Intercultural Relations*, 20(3-4), 409-426.
- Stephan, W.G., & Stephan, C.W. (2001). *Improving intergroup relations*. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications.
- Stephan, W.G., Stephan, C.W., & Gudykunst, W.B. (1999). Anxiety in intergroup relations: A comparison of anxiety/uncertainty management theory and integrated threat theory. *International Journal of Intercultural Relations*, 23(4), 613-628.
- Stewart, B. D., Von Hippel, W., & Radvansky, G. A. (2009). Age, race, and implicit prejudice: using process dissociation to separate the underlying components. *Psychological Science*, 20(2), 164-168.
- Tajfel, H. (1970). Experiments in intergroup discrimination. *Scientific American*, 223(5), 96-103.
- Tobler, W.R. (1970). *Spectral analysis of spatial series*. Library Photographic Service, U. of California.
- Tucci, I. (2011). National context and logic of social distancing: children of immigrants in france and germany. In: Wingers, M., Windzio, M., de Valk, H., Aybek, C. (eds) *A Life-Course Perspective on Migration and Integration*. Springer, Dordrecht.
- Walsh, R. N. (1990). *The spirit of shamanism*. Jeremy P. Tarcher, Inc.
- Weinfurt, K. P., & Moghaddam, F. M. (2001). Culture and social distance: A case study of methodological cautions. *The Journal of Social Psychology*, 141(1), 101-110.
- Wolff, K.H. (1950) *The sociology of georgsimmel*. (Translated and edited by Kurt H. Wolff). The Free Press, Illinois.

پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران

سال یازدهم، شماره پیاپی (۳۹)، شماره چهارم، زمستان ۱۴۰۱، ص ۱-۲۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۷/۲۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۱۶

مقاله پژوهشی

درک مهاجران از فاصله اجتماعی با ایرانیان: پژوهش کیفی در بین مهاجران افغانستانی

لیلا زندی ناوگران، دانشجوی دکتری جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

leila.zandi@stu.yazd.ac.ir

عباس عسکری ندوشن*، دانشیار جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

aaskarin@yazd.ac.ir

حسین افراسیابی، دانشیار جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

hafrasiabi@yazd.ac.ir

رسول صادقی، دانشیار جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

rassadeghi@ut.ac.ir

محمد جلال عباسی شوازی، استاد جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

mabbasi@ut.ac.ir

چکیده

فاصله اجتماعی بیانگر دوربودن و یا نزدیک‌بودن گروه‌های اجتماعی نسبت به همدیگر است. دوری اجتماعی یا فاصله زیاد اجتماعی، بیشتر با احساس بی‌اعتمادی، ترس و دلهره و برعکس، نزدیکی اجتماعی، با حس تعلق و هویت مشترک همراه است. حضور و اقامت درازمدت مهاجران افغانستانی در سرزمین ایران، این پرسش را مطرح می‌کند که نسل‌های مختلف مهاجران، چه درک و تفسیری از فاصله اجتماعی موجود میان خود و جامعه میزبان دارند؟ و در شکل‌گیری این احساس فاصله اجتماعی، چه سازوکارها و فرایندهایی فعال است؟ پژوهش حاضر در چارچوب رویکرد برساخت‌گرا و روش تحقیق کیفی داده‌بنیاد، تلاش دارد به این پرسش‌ها پاسخ دهد. برای این منظور، اطلاعات مورد نیاز از طریق مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته با ۴۵ مشارکت‌کننده، گردآوری شد. بر پایه نتایج تحلیل‌ها، ۷ مقوله اصلی درک و تفسیر مهاجران از فاصله اجتماعی و فرآیندهای آن را تبیین می‌کند که عبارتند از: فاصله نهادی، فاصله‌گذاری رسانه‌ای، فاصله عاطفی، محدودشدن سقف آرزوها، پروبلماتیک تعلق، ترجیح تعاملات درون شبکه‌ای، ازدواج بین‌ملیتی به‌عنوان یک تهدید و فرصت. مقوله مرکزی «مرزبندی دوسویه» به دست آمد. براساس نتایج، فاصله‌گذاری اجتماعی با فرآیندهای مرزبندی سروکار دارد و بر مکانیزم‌هایی استوار است که در سه سطح نهادی، ساختاری و نمادین عمل می‌کنند. فرایند فاصله‌گذاری اجتماعی در بین مهاجران افغانستانی در ایران، مرزبندی دوسویه را به وجود آورده است.

واژه‌های کلیدی: فاصله اجتماعی، مرزبندی، فاصله‌گذاری، مهاجران افغانستانی، مهاجرت.

* نویسنده مسؤول

زندی ناوگران، ل.؛ عسکری ندوشن، ع.؛ افراسیابی، ح.؛ صادقی، ر. و عباسی شوازی، م. ج. (۱۴۰۱). درک مهاجران از فاصله اجتماعی با ایرانیان: پژوهش کیفی در بین مهاجران افغانستانی. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۱۱(۴)، ۱-۲۶.

2645-7539 / © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://doi.org/10.22108/srsp.2023.135419.1849>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.26457539.1401.11.4.1.8>

مقدمه و بیان مسئله

فاصله اجتماعی اصطلاحی است که بوگاردوس (1941) برای توصیف احساسات و نگرش افراد یک گروه نسبت به گروه دیگر ابداع کرد. فاصله اجتماعی زمانی ایجاد می‌شود که درک و آشنایی کمی بین گروه‌های مردم وجود داشته باشد (Bogardus, 1941; Kokkali, 2007). به عبارت دیگر، فاصله اجتماعی، احساس ذهنی نزدیکی میان افرادی را توصیف می‌کند که متعلق به دسته‌های مختلف‌اند (Alba & Nee, 1997). محققان دیگر فاصله اجتماعی را به‌عنوان اجتناب اعضای گروه از برقراری ارتباط با اعضای بیرون گروه تعریف کرده‌اند (Poppe & Hagendoorn, 2004; Walsh, 1990). فاصله‌گذاری اجتماعی می‌تواند در سطوح اجتماعی، گروهی و فردی تجربه و نهادینه شود (Shibutani & Kwan, 1965). هنگامی که فاصله اجتماعی زیاد است، بیشتر با احساس بی‌اعتمادی، ترس و دلهره همراه است. برعکس، وقتی فاصله اجتماعی به حداقل می‌رسد، احساس هویت مشترک پدید می‌آید (Tajfel, 1970).

مهاجران وارد شده به یک جامعه، یکی از گروه‌های اجتماعی مهمی به شمار می‌روند که درک فاصله اجتماعی آنها با جامعه میزبان، از دیدگاه کسب شناخت علمی، موضوعی جذاب و از دیدگاه سیاست‌گذاری اجتماعی، موضوعی حائز اهمیت است. در شرایطی که میان گروه‌های مهاجر و جامعه میزبان این احساس غالب باشد که فاصله اجتماعی آنها با همدیگر کم است، آنها به راحتی یکدیگر را می‌پذیرند و در نتیجه، فرآیند پذیرش و ادغام مهاجران در جامعه میزبان به سهولت رخ می‌دهد. برعکس، زمانی که احساس دوری اجتماعی یا فاصله اجتماعی زیاد وجود داشته باشد، ادغام اجتماعی و فرهنگی مهاجران در جامعه میزبان با مانعی دشوار و پیچیده روبه‌رو می‌شود.

ورود و اقامت مهاجران در هر جامعه‌ای، فرصت‌ها و چالش‌هایی را توأمان به‌همراه دارد. سیاست‌گذاری صحیح اجتماعی، عموماً در جست‌وجوی راه‌حلی برای کاهش چالش‌ها و در مقابل بهره‌مندی از فرصت‌هایی است که به‌واسطه حضور مهاجران فراهم می‌شود. نگاهی به تجربه جوامع توسعه‌یافته‌ای که به‌عنوان کانون‌های اصلی

مهاجرپذیری دنیا در دهه‌های اخیر بوده‌اند، مؤید همین رویکرد در سیاست‌های مهاجرتی این جوامع است؛ یعنی تلاش برای کاهش چالش‌ها و بهره‌گیری از فرصت‌های ناشی از حضور مهاجران (عسکری‌ندوشن و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۰۰). بر این اساس، کاهش فاصله اجتماعی میان مهاجران و جامعه میزبان، تسهیل‌کننده فرآیند ادغام اجتماعی و فرهنگی مهاجران خواهد بود و زمینه لازم را برای مواجهه با چالش‌ها و فرصت‌های ناشی از حضور مهاجران مهیا می‌کند. به‌طور کلی، درجه فاصله اجتماعی در شرایطی که مهاجران وارد شده از نظر تعداد و حجم، گسترده و از نظر مدت‌زمان، اقامت طولانی‌مدتی داشته باشند، اهمیت مضاعفی پیدا می‌کند.

حضور نسبتاً طولانی‌مدت و پرتعداد مهاجران افغانستانی در ایران، به موضوع فاصله اجتماعی برای این گروه از مهاجران، اهمیت ویژه‌ای بخشیده است. ورود مهاجران افغانستانی به ایران از دهه ۱۳۶۰ شمسی قوت گرفت و براساس آمارها، در سال ۱۳۹۹، تعداد ۷۸۰ هزار نفر پناهنده افغانستانی و نزدیک به ۵۸۶ هزار دارنده گذرنامه افغانستان در ایران زندگی می‌کردند که برآورد می‌شود حدود ۲٫۶ میلیون نیز افغانستانی فاقد مدرک در ایران زندگی کنند (UNHCR, 2021). با توجه به طولانی‌شدن اقامت این مهاجران در ایران، هم‌اکنون تعداد زیادی از این مهاجران را افرادی تشکیل می‌دهند که در ایران متولد شده‌اند و می‌توان آنها را به‌عنوان مهاجران نسل دوم شناخت (Abbasi-Shavazi & Sadeghi, 2016). با توجه به اینکه، بیش از چهار دهه از ورود مهاجران افغانستانی به ایران سپری شده است، درحال حاضر مهاجران افغانستانی نسل دوم، از موقعیت اقتصادی و اجتماعی بالاتری نسبت به مهاجران نسل اول برخوردارند (Abbasi-Shavazi & Sadeghi, 2016). پیش‌نیاز ادغام مهاجران در جامعه میزبان، کاهش فاصله اجتماعی است (Tucci, 2011).

مطالعات مختلفی در کشورهای مختلف جهان درباره فاصله اجتماعی مهاجران انجام شده است. با این حال، عمده تحقیقات پیشین با رویکرد کمی در جوامع دیگر انجام شده است و خلأ پژوهشی در زمینه احساس فاصله اجتماعی

¹ The UN Refugee Agency (UNHCR)

نسبت به محل مبدأ آنها در لهستان یا محل زندگی و کار فعلی داشته باشد و زمینه‌های منطقه‌ای و محلی را باید در نظر گرفت. وینفورت^۴ و مقدم (2001) الگوی پاسخ‌های فاصله اجتماعی را بررسی کردند و نشان دادند که کانادایی‌های انگلیسی و کانادایی‌های فرانسوی گروه‌هایی بودند که همه گروه‌های دیگر بیشتر مایل بودند روابط اجتماعی نزدیک‌تری با آنها داشته باشند و این سلسله‌مراتب روابط اجتماعی، با پیشینه فرهنگی مشابه مهاجران مرتبط است. جریبک و دیمن^۵ (1994) نشان دادند افراد دارای تحصیلات کم، درآمد خانوادگی کم و اقتدارگرایی بالا، فاصله اجتماعی بیشتری را بین خود و اعضای گروه‌های بیرونی احساس می‌کنند.

در حوزه رابطه فاصله اجتماعی و ادغام، گلدسمیت و رایدگرن^۶ (2018) رابطه بین فاصله اجتماعی، ادغام مهاجر و شوونیسیم رفاهی^۷ را بررسی کردند و نشان دادند که تمایل به فاصله اجتماعی از مهاجران به‌طور مثبت با شوونیسیم رفاهی مرتبط است، حتی سوئدی‌های بومی، هزینه برای سالمندان (بومی) را بر هزینه‌های مهاجران ترجیح می‌دهند. توکی^۸ (2011) زمینه ملی و منطق فاصله‌گذاری اجتماعی را در بین کودکان مهاجر ترکیه‌ای در آلمان و فرانسه بررسی می‌کند و نشان می‌دهد فاصله‌گذاری اجتماعی بر نحوه شکل‌گیری الگوهای ادغام توسط بافت‌های ملی تأثیرگذار است.

در حوزه فاصله اجتماعی و ازدواج، کندیدو- جاکسیک^۹ (2008) فاصله اجتماعی و نگرش نسبت به ازدواج‌های مختلط قومی را در بین دانشجویان فارغ‌التحصیل از هفت کشور بررسی کرد و نشان داد که فاصله قومی بعد از ۱۱ سال در حال کاهش است و با تصویرسازی رسانه‌های جمعی و عادی‌سازی کامل روابط اقتصادی و فرهنگی در آینده، انتظار می‌رود ازدواج‌های مختلط قومی جدیدی در این منطقه ایجاد

مهاجران افغانستانی در ایران مشهود است. پژوهش حاضر، سعی دارد فاصله اجتماعی را در میان مهاجران افغانستانی در ایران، با رویکرد کیفی واکاوی کند؛ بنابراین، هدف مقاله پاسخ به این قبیل پرسش‌هاست که مهاجران چه درک و تفسیری از فاصله اجتماعی و فرایندهای آن در تعامل با جامعه میزبان دارند؟ و اینکه چه سازوکارها و فرایندهایی در شکل‌گیری فاصله اجتماعی میان مهاجران و جامعه میزبان فعال است؟

پیشینه تحقیق

ابعاد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی حضور مهاجران افغانستانی در جامعه ایران، تاکنون موضوع پژوهش‌های مختلفی بوده است (بشیر و کشانی، ۱۳۹۸؛ عباسی‌شوازی، صادقی و محمدی، ۱۳۹۵؛ صادقی، ۱۳۹۰؛ نصر اصفهانی، ۱۳۹۷؛ شاطریان و همکاران، ۱۳۹۵؛ کاظمی، ۱۳۹۸؛ عسکری‌ندوشن، روحانی و قرقچیان، ۱۳۹۸؛ میرزایی، ۱۳۹۵). با وجود این، خلأ پژوهشی در زمینه احساس فاصله اجتماعی میان مهاجران افغانستانی و جامعه ایران همچنان وجود دارد. بر این اساس، در این قسمت، خلاصه‌ای از تحقیقات انجام‌شده درباره فاصله اجتماعی مهاجران در کشورهای مختلف جهان ارائه و مرور می‌شود:

در حوزه شکل‌گیری و بسترهای ایجاد فاصله اجتماعی، کوکاک^۱ (2021) نشان داده است که دینداری و پایگاه اجتماعی- اقتصادی با فاصله اجتماعی نسبت به پناهندگان مرتبط است. کوک و اندرسون^۲ (2018) فاصله اجتماعی را نسبت به پناهندگان سوری در آمریکا بررسی کرده و نتیجه گرفته‌اند که آمریکایی‌ها نسبت به سوری‌هایی که ترجیح می‌دهند به‌جای ادغام، همسان شوند، تعصب کمتری دارند و اضطراب بین گروهی یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های مهم فاصله اجتماعی است. ناویکا و کرزیوفسکی^۳ (2017) فاصله اجتماعی لهستانی‌ها را با دیگر اقلیت‌ها در آلمان و بریتانیا بررسی کرده‌اند و بیان می‌کنند که ویژگی‌های اجتماعی و جمعیتی پاسخ‌دهندگان بر فاصله اجتماعی آنها تأثیر می‌گذارد. با وجود این، تحصیلات و شغل آنها ممکن است تأثیر کم‌تری

⁴ Weinfurt & Moghaddam

⁵ Jerabek & de Man

⁶ Goldschmidt & Rydgren

^۷ - شوونیسیم رفاه یا ناسیونالیسم دولت رفاه بیان می‌کند که مزایای رفاهی باید در گروه‌های خاصی محدود شود، به‌ویژه در بومیان یک کشور در مقابل مهاجران.

⁸ Tucci

⁹ Kandido-Jakšić

¹ Koçak

² Koc & Anderson

³ Nowicka & Krzyżowski

نابرابری دستمزد بررسی کرده‌اند. نتایج تحقیق نشان داده است که سطح تحصیلات پایین‌تر مهاجران، باعث فاصله اجتماعی زیاد از جامعه پذیرنده می‌شود و بر حقوق و دستمزد آنها تأثیر می‌گذارد. والش^۷ (1990) آثار فاصله اجتماعی را در میان مهاجران، در فرآیند تبدیل شدن به شهروند ایالات متحده بررسی کرده است و بیان می‌کند که رابطه مثبتی بین فاصله اجتماعی و احتمال شهروند شدن وجود دارد.

بر اساس مطالعات تجربی موجود در زمینه فاصله اجتماعی مهاجران با جامعه میزبان، می‌توان به این جمع‌بندی رسید که این مطالعات زمینه‌های شکل‌گیری و پیامدهای فاصله اجتماعی را در جوامع عمدتاً توسعه‌یافته بررسی کرده‌اند. به علاوه، عمده تحقیقات انجام شده، با رویکرد کمی انجام شده است. پژوهش حاضر با استفاده از رویکرد کیفی، درک فاصله اجتماعی میان مهاجران افغانستانی را نسبت به جامعه ایران پس از چهار دهه، حضور، زندگی و اقامت آنان در سرزمین ایران مطالعه می‌کند. با وجود حضور و اقامت مهاجرانی از نسل‌های اول، دوم و سوم در ایران، خلأ پژوهشی در زمینه احساس فاصله اجتماعی با جامعه میزبان مشهود است و جای خالی مطالعات تحلیلی و عمیق در این زمینه وجود دارد.

ملاحظات نظری

بوگاردوس (1993) مفهوم فاصله اجتماعی را به‌عنوان نزدیکی بین افراد یا گروه‌های افراد (گروه‌های شغلی، گروه‌های مذهبی، گروه‌های آموزشی و غیره) تعریف می‌کند. مفهوم بوگاردوس یک حالت را توصیف می‌کند؛ در حالی که، فاصله‌گذاری اجتماعی فرآیندی را توصیف می‌کند که می‌تواند در سطوح اجتماعی، گروهی و فردی رخ دهد. فاصله‌گذاری اجتماعی می‌تواند نهادینه شود و از طریق مکانیزم‌های مختلفی مانند دسترسی محدود به شهروندی، یا سیستم‌های قشربندی تداوم یابد که در آن مرزبندی‌های قومی، دسترسی به موقعیت‌های خاص را شکل می‌دهند (Alba & Nee 2003; 43). طبق نظر شیبوتانی و کوان^۸ (1965)، زمانی که قشربندی قومی

شود. کیان^۱ (2002) نشان می‌دهد رنگ پوست افراد غیرسفیدپوست، نقش مهمی در ازدواج‌های بین‌گروهی دارد. اقلیت‌هایی که پوست روشن دارند، بیشتر از اقلیت‌هایی که پوست تیره‌تر دارند، با سفیدپوستان ازدواج می‌کنند.

در حوزه فاصله مکانی و فاصله اجتماعی، کوکالی^۲ (2007) موضوع نزدیکی فضایی و فاصله اجتماعی را در میان مهاجران آلبانیایی در یونان بررسی می‌کند و نشان می‌دهد آلبانیایی‌ها، برخلاف دیگر گروه‌های مهاجر، تمایل دارند در فضای شهری «پراکنده» باشند. داده‌های حاصل از مصاحبه با مهاجران آلبانیایی در تسالونیک حاکی از آن است که فاصله / نزدیکی فضایی معیاری برای فاصله / مجاورت اجتماعی نیست. لینو و هایمرلوس^۳ (2020) به این پرداخته‌اند که چگونه نگرش نسبت به مهاجران در بافت‌های محله‌ای مختلف، متفاوت است؟ بر اساس نتایج آنان، اگرچه فاصله اجتماعی در میان محله‌هایی با سهم زیادی از مهاجران، در مقایسه با محله‌هایی متفاوت است که مهاجران کمتری دارند، زمانی که ویژگی‌های سطح فردی و دیگر متغیرهای زمینه‌ای در نظر گرفته می‌شوند، این رابطه ناپدید می‌شود. بوید^۴ (2021) نشان داده است که تفاوت در تمایلات بومیان برای فاصله اجتماعی از گروه‌های مهاجر اروپایی، عامل تعیین‌کننده‌ای در جداسازی سکونتی گروه‌های مهاجر اروپایی از جمعیت بومی ایالات متحده (مستقل از تحصیلات رسمی و دارایی‌های پولی گروه‌های مهاجر) است. هپ و بوسن^۵ (2012) پیامدهای مهاجرت به مناطق کالیفرنای جنوبی را طی یک دوره ۵۰ ساله بررسی کرده‌اند. نتایج این مطالعه نشان داد فاصله اجتماعی میان مهاجران و ساکنان، بر اساس ویژگی‌هایی مانند سن، حضور فرزندان، پیشرفت تحصیلی، وضعیت مالکیت، درآمد و موانع زبانی در محلات مختلف تفاوت دارد.

در حوزه تأثیرات فاصله اجتماعی، ابنر و هلینگ^۶ (2016) تأثیر فاصله اجتماعی بین مهاجران و بومیان سوئیس را بر

¹ Qian

² Kokkali

³ Leino & Himmelroos

⁴ Boyd

⁵ Hipp & Boessen

⁶ Ebner & Helbling

⁷ Walsh

⁸ Shibutani & Kwan

تعامل بین گروهی راهی برای کاهش تعصب و کاهش تعارضات قومی است. تعامل بین گروهی به عنوان «تعامل چهره به چهره بین اعضای گروه‌های کاملاً مشخص» تعریف می‌شود (Pettigrew & Tropp, 2006: 754). اگر تعامل بین گروهی، تعصب، کلیشه‌های منفی و در نهایت فاصله اجتماعی بین اکثریت جمعیت و مهاجران را کاهش دهد، باید تعامل معنادار، مکرر و نزدیک باشد و همچنین شامل موقعیت برابر، اهداف مشترک و همکاری بین شرکت‌کنندگان و حمایت نهادی باشد (Rydgren, 2008: 756). در واقع، ارتباطات سطحی و اتفاقی می‌تواند اثر نامطلوبی داشته باشد؛ بنابراین، این فرضیه، فرض می‌کند افرادی که در محله‌هایی با جمعیت مهاجر بزرگ‌تر زندگی می‌کنند، نسبت به برون گروه مدارای بیشتری می‌کنند (Allport 1954; Pettigrew & Tropp, 2006).

در نظریه تهدید یکپارچه از پیشداوری^۱، ادراک تهدید، اصل اساسی توسعه نگرش‌های منفی را تشکیل می‌دهد و به درک فاصله اجتماعی نسبت به گروه‌های بیرونی کمک می‌کند (Raijman, 2013; Stephan & Stephan, 1996, 2001). مطابق با این تئوری، ادراک تهدید مبتنی بر چهار منبع است که به دیدگاه‌های منفی و فاصله اجتماعی نسبت به گروه‌های بیرونی منجر می‌شود: واقع‌بینانه، نمادین، اضطراب بین‌گروهی و کلیشه‌های منفی. تهدید واقع‌بینانه، به ترس اعضای گروه از کاهش منابع در دسترس آنها اشاره دارد. در این مورد، مردم با موقعیت اقتصادی و اجتماعی پایین، احساس می‌کنند که با گروه بیرونی برای منابع محدود در حال رقابت‌اند (Raijman, 2013). تهدید نمادین نشان‌دهنده تهدید ناشی از تفاوت‌های بین دو گروه در رابطه با ارزش‌های اخلاقی، فرهنگ و اعتقادات مذهبی است. این تهدید زمانی آشکارتر می‌شود که اعضای درون گروه از تسلط فرهنگی و از دست دادن شیوه زندگی خود می‌ترسند (Stephan et al., 1999). اضطراب بین گروهی به احساس اضطراب، تهدید و نگرانی برای امنیت شخصی مربوط می‌شود که در هنگام تعامل اعضای درون گروه با اعضای بیرون گروه به وجود می‌آید (Stewart et al.,

پایدار است، مانند یک رژیم اخلاقی عمل می‌کند و مبتنی بر اجماع اجتماعی است. رژیم اخلاقی که به این ترتیب ایجاد یا حفظ می‌شود، توسط کل جامعه امری «طبیعی» تلقی می‌شود. براساس رویکردهای نظری موجود، سه سطح از مکانیسم‌های فاصله‌گذاری اجتماعی را می‌توان ساخت: سطح ساختاری، نهادی و در ارتباط نزدیک با اینها، سطح نمادین. بین سطح نهادی و ساختاری بافت اجتماعی می‌توان تمایز قائل شد، حتی اگر این دو ارتباط نزدیکی با هم داشته باشند. سطح نهادی به دولت و اختیار آن برای تعریف وضعیت ساکنانش اشاره دارد و سطح ساختاری به مکانیسم‌های بازار و حوزه اقتصادی اشاره دارد. سطح نمادین به چگونگی درونی شدن مرزهای نهادینه‌شده توسط افراد اشاره دارد. در نتیجه، فاصله‌گذاری اجتماعی، لزوماً محصول کنش فردی نیست، بلکه می‌تواند محصول نهادها (برای مثال، مدرسه، بازار کار و شهروندی) باشد.

جامعه‌شناس آمریکایی، زیمل، بر اهمیت تعامل در شکل دادن به فاصله اجتماعی بین گروهی تأکید می‌کند (Wolff, 1950). به باور او، تعامل بین اکثریت جمعیت و اقلیت‌ها تصادفی نیست. احتمال تعامل در مناطق ناهمگون‌تر از نظر قومی بیشتر از بخش‌های همگن قومی است. علاوه بر محله‌هایی که بر احتمال تعامل بین گروهی تأثیر می‌گذارند (Lieberson, 1981: 673)، اندازه اقلیت در کشور، شهرداری و محله فرد نیز بر میزان آشنایی فرد با مهاجرت به طور کلی تأثیر می‌گذارد. قانون اول جغرافیایی توپلر^۱ (1970) این است که چیزهایی که در نزدیکی اتفاق می‌افتند، مهم‌تر از چیزهای دورند، همچنین زیمل^۲ (1971) بیان می‌کند که مهاجران وقتی به یک جامعه جدید وارد می‌شوند، می‌توانند از نظر عاطفی از آن جامعه میزبان جدا شوند. این حس «غریبی» ممکن است، حداقل تا حدی، به دلیل رفتار جامعه میزبان نسبت به غریبه‌ها و رفتار با آنها ایجاد شود. طبق نظریه تعامل، که آلپورت^۳ (1954) آن را مطرح کرد،

¹ Tobler

² Simmel

³ Allport

⁴ Integrated Threat Theory of Prejudice (ITTP)

حاضر در درک بهتر و تفسیر گویاتر از یافته‌های میدانی پژوهش خواهد بود.

روش تحقیق

این مطالعه کیفی از رویکرد تئوری زمینه‌ای برساخت‌گرا برای بررسی، توضیح و درک یک پدیده یا معانی استفاده کرد که افراد پیرامون دیدگاه‌ها، ارزش‌ها، نگرش‌ها، تجربیات، تاریخچه زندگی و شیوه‌های حضور در جهان خود ایجاد می‌کنند. این رویکرد ما را قادر می‌کند تا داستان‌هایی از تجربیات، چالش‌ها و استراتژی‌های مهاجران را در فرایند فاصله‌گذاری اجتماعی یا به عبارتی چگونگی این فرایند را در جامعه میزبان، براساس تجربیات ذهنی آنها درک کنیم. رویکرد برساخت‌گرا همچنین چارچوب‌های تفسیری محققان و تجربیات قبلی مرتبط با پدیده مورد مطالعه را در نظر می‌گیرد (Mills et al., 2006a; Charmaz, 2008, 2005). رویکرد داده‌بنیاد برساخت‌گرا محقق را یک نویسنده همکار در بازسازی، تفسیر و بازنمایی دانش، تجربیات و معانی و در عین حال حفظ کلمات و داستان‌های خود شرکت‌کنندگان در بازنمایی‌های مکتوب قرار می‌دهد (Charmaz, 2008, 2005; Mills et al., 2006a, 2006b).

به منظور گردآوری داده‌ها، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۴۵ مهاجر نسل اول و دوم در شهرهای تهران و یزد انجام شد. براساس داده‌های سرشماری ۱۳۹۵، شهر تهران بالاترین سهم نسبی را از مهاجران افغانستانی (۳۲ درصد) در خود جای داده است. از طرفی، استان یزد هم در پذیرش تعداد مهاجران افغانستانی در طول یک دهه اخیر، روند افزایشی داشته است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). مصاحبه‌ها در فاصله تیر ۱۴۰۰ تا فروردین ۱۴۰۱ انجام شد. مشارکت‌کنندگان از طریق ارتباط با افراد معتمد در بین مهاجران و معرفی توسط آنها به صورت نمونه‌گیری هدفمند گلوله‌برفی و نمونه‌گیری نظری انتخاب شدند. در نمونه‌گیری نظری برای توسعه مقوله‌های در حال ظهور خود و برای نهایی‌ترکردن و سودمندکردن آنها، به کار گرفته می‌شود و این روش نمونه‌گیری به ما در شناسایی مرزهای مفهومی و تعیین انطباق و تناسب مقوله‌ها کمک

(2009). کلیشه‌های منفی پایه و اساس انتظارات مربوط به رفتار اعضای بیرون گروه را تشکیل می‌دهد (Hamilton et al., 1990) و به خصومت منجر می‌شود (Kay & Jost, 2003).

در نظریه قدرت، روابط بین گروه‌ها تابعی از موقعیت‌های رقابتی آنها دانسته می‌شود (Giles & Hertz, 1994: 317). اگر گروه مسلط احساس کند که در این رقابت، گروه اقلیت، تهدید جدی برای منافعش به شمار می‌آید (برای مثال در زمینه دستمزد، شغل، مسکن، رفاه خصوصی یا عمومی، بار مالیاتی و...)، احتمالاً رفتار خصمانه‌تری را نسبت به زمانی که این تهدیدها را کمتر بداند، از خود بروز خواهد داد (Bobo, 1997; Citrin, et al., 2004)؛ از این رو، افراد دارای پایگاه اجتماعی-اقتصادی پایین که تمایل دارند احساس کنند در برابر سطوح بالاتر رقابت با گروه‌های بیرونی قرار دارند، درک عمیقی را از تهدید ایجاد می‌کنند و به سهم خود، به شدت به نگرش‌های پیشداورانه حساس‌اند (Dustmann & Preston, 1995; Esses et al., 2001; Quillian, 2007).

این تحقیق بر پایه نظریه زمینه‌ای برساخت‌گرا، که ریشه در رویکرد تفسیری دارد، انجام می‌گیرد، این رویکرد، تفسیر مشارکت‌کنندگان را تئوریزه می‌کند (Charmaz, 2014). مرور نظریه‌ها در این رویکرد، استدلال خاصی را مشخص می‌کند که محقق می‌خواهد آن را ایجاد کند و استقرار بخشد. پژوهش حاضر در پرتو دیدگاه‌های نظری فوق، می‌کوشد تا درک روشن‌تری را از یافته‌ها و تحلیل‌های میدانی ارائه کند. شیبتانی و کوان (1965) فاصله‌گذاری اجتماعی را فرآیندی توصیف می‌کنند که در سطوح اجتماعی، گروهی و فردی رخ می‌دهد و از طریق دسترسی محدود به شهروندی، سیستم‌های قشربندی، که در آن مرزبندی‌های قومی، دسترسی به موقعیت‌های خاص را شکل می‌دهند، می‌توانند تداوم داشته باشند. همچنین در نظریات تهدید یکپارچه، نظریه قدرت و نظریه تضاد گروهی، درک تهدید باعث نگرش‌های منفی و به فاصله اجتماعی نسبت به گروه‌های بیرونی منجر می‌شود و طبق نظریه تعامل، تعامل بین گروهی راهی برای کاهش تعصب و کاهش تعارضات قومی است. پژوهش‌های نظری موجود و نیز تحقیقات تجربی پیشین، الهام‌بخش مطالعه

می‌شدند. در طول مصاحبه تلاش شده است تا حریم خصوصی، مناعت طبع و حرمت شرکت‌کنندگان حفظ شود. در این تحقیق از استراتژی تحلیل داده‌بنیاد برساخت‌گرا (Charmaz, 2008) استفاده شد. بر این اساس، پژوهش تمامی توجه خود را بر تفسیر داده‌ها متمرکز کرد و به‌جای استفاده از روش خطی، روش دورانی (رفت و برگشت مداوم بین جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها) را به کار گرفت و به دنبال کشف تم‌های مشترک یا متناقض بود. این پژوهش بر درک بافت و زمان تأکید داشت، به دیدگاه‌های پاسخ‌دهندگان وفادار ماند و جهت‌گیری استقرایی داشت. در این فرایند سه نوع کدگذاری اولیه، متمرکز و نظری دنبال شد. در کدگذاری اولیه، متن مصاحبه‌ها بعد از پیاده‌سازی به صورت سطر به سطر کدگذاری شد و مفاهیم اولیه در این مرحله شکل گرفت. در ادامه مفاهیم و کدهای اولیه مشابه، در قالب مقوله‌های اصلی تلفیق شد. در کدگذاری متمرکز، مهم‌ترین مقوله‌ها انتخاب و ربط بین مقوله‌ها و ابعاد آن مشخص شد. در نهایت در کدگذاری نظری، ربط بین مقوله‌های اصلی و مهم در قالب مدل مفهومی مشخص و مقوله مرکزی تحقیق برساخته شد.

یافته‌ها

داده‌ها با استفاده از کدگذاری داده‌بنیاد (اولیه، متمرکز و نظری) تجزیه و تحلیل شد. در نهایت ۱۷ مقوله فرعی و ۷ مقوله اصلی از تحلیل داده‌ها کشف شد که عبارتند از: فاصله نهادی، فاصله‌گذاری رسانه‌ای، فاصله عاطفی، محدودشدن سقف آرزوها، پروبلماتیک تعلق، ترجیح تعاملات درون شبکه‌ای، ازدواج به‌عنوان یک تهدید و فرصت. در آخر مقوله مرکزی «مرزبندی دوسویه» کشف شد که ۱۷ مقوله دیگر را تحت پوشش خود قرار می‌دهد. البته زمینه‌های فردی فاصله نیز در مرزبندی دوسویه و زیرمقولات آن نقش تعیین‌کننده‌ای دارد.

می‌کند (Charmaz, 2014). تحلیل ابعاد هر مقوله و غنابخشیدن به کدها و مفاهیم ذیل آن نمونه‌گیری تا رسیدن به مرحله اشباع داده‌ها ادامه یافت. تلاش شد تا تنوعی از افراد در نمونه باشد؛ از سنین ۱۸ تا ۶۵ سال، دارای وضعیت‌های مختلف اقامتی (دارای کارت آمایش، پاسپورت و داشتن شناسنامه ایرانی به‌واسطه ازدواج و افراد بدون کارت اقامتی)، همچنین جنسیت، قومیت و وضعیت نسلی نیز مدنظر بوده است.

برای ارزیابی و اعتباریابی مقوله‌ها، از ملاک لینکون و گوبا^۱ (1985) درباره «اعتمادپذیری یا قابلیت اعتماد» استفاده شده است. معیار قابلیت اعتماد شامل چهار معیار باورپذیری، اطمینان‌پذیری، تأییدپذیری و انتقال‌پذیری است. در معیار باورپذیری، داده‌ها همساز و همبسته‌اند و این باورپذیری از طریق حفظ و گسترش ارتباط با پاسخگویان، مشاهده دیرپا و مصراجه انجام می‌گیرد (Royse, 2013). برای دستیابی به این مقصود، کار میدانی برای گردآوری داده‌های پژوهش، نزدیک به یک‌سال طول کشید و طی این مدت، مشاهده مداوم و ارتباط مستمر و خوبی با مهاجران در جریان بود؛ سپس، از تکنیک کنترل توسط اعضا استفاده شد، به این صورت که بعد از تحلیل یافته‌ها، مفاهیم و مقوله‌ها، از تعدادی از مشارکت‌کنندگان خواسته شد تا ارزیابی خود را درباره صحت یافته‌ها بیان کنند. در این مرحله با ۱۰ نفر از مشارکت‌کنندگان، مصاحبه مجددی برای ارزیابی مقوله‌ها انجام شد. به‌منظور بازانديشي، محققان به‌طور پیوسته مراقبت‌های لازم را در مرحله گردآوری، کدگذاری و تحلیل داده‌ها، مدنظر قرار می‌دادند تا دچار سوگیری نشوند و نتایج تحقیق مبتنی بر واقعیت باشد.

ملاحظات اخلاقی در پژوهش حاضر، رعایت شده است و پژوهش براساس مصوبه کمیته اخلاق در پژوهش، شناسه اخلاق دارد. در مراحل گردآوری، تحلیل و ارائه گزارش تحقیق، سه اصل اخلاقی آگاهی، رضایت و رازداری مدنظر بود. قبل از انجام هر مصاحبه، اهداف و ماهیت مطالعه به اطلاع مشارکت‌کنندگان می‌رسید و آنها درباره تحقیق آگاه

¹ Lincoln & Guba

جدول ۱- مفاهیم و مقوله‌های مربوط به مرزبندی دوسویه

Table 1- Concepts and categories of the “two-way demarcation”

مفاهیم اولیه	مقوله فرعی	مقوله اصلی
نبود امکانات ورزشی، نیاز به کارت ملی، ممنوعیت زندگی در بعضی محلات، حق مالکیت نداشتن، محدودیت در تردد، گواهینامه‌ندادن، ارائه کم خدمات اجتماعی، موانع تحصیلی	فاصله قانونی - اجتماعی	فاصله نهادی
مشاغل سخت و پرخطر؛ کوره‌پزی‌ها، کارهای ساختمانی، کارگاه‌های کشاورزی، بازیافت، عملگی، خیاطی، کفش‌دوزی، ندادن جواز کسب و کار	فاصله قانونی-شغلی	
تلویزیون فقط جنگ افغانستان را نشان می‌دهد، هیچ چیزی از ارزش‌ها و فرهنگ‌های افغانستان نشان‌ندادن، هیچ نقطه روشنی را نشان‌ندادن، نشان‌دادن بدبختی افغانستان	کم‌تر نشان‌دادن ارزش‌ها و فرهنگ	فاصله‌گذاری رسانه‌ای
سریال‌ها لهجه افغانی را مسخره می‌کند، در تلویزیون افغانی را همیشه یک کارگر نشان می‌دهد، بعد از سی سال از مسئله سیم کارت در تلویزیون حرف‌زدن، به‌عنوان مهمان یادکردن در رسانه، بعضی فیلم‌ها نشان می‌دهند که می‌توان به مهاجر زور گفت.	بازنمایی غیرواقعی رسانه	
دست‌ها به جایی بند نبودن، همیشه مقصر بدون تقصیر، نشنیدن صدا، ضررکردن و نبود امکان شکایت، کوتاه‌آمدن از روی ناچاری، ترس از دعاکردن، جواب‌ندادن شکایت‌ها برای محدودیت‌ها	احساس بی‌پناهی	
ترک تحصیل، تبعیض و دورشدن از جامعه، احساس غریبی، زده‌شدن از درس، قضاوت براساس چهره: کجایی هستی، برخورداری پشتون‌ها و تاجیک‌ها از چتر حمایتی بیشتر، بیشترین ازدواج با ایرانی‌ها از پشتون‌ها و تاجیک‌هاست.	احساس دورشدن از جامعه	فاصله عاطفی
دوست داشتم ایرانی باشم؛ برای شادبودن در مکان‌های عمومی، احساس راحتی، ذهن آرام، مشکلات‌نداشتن، شناسنامه‌داشتن، اسم شهدا ثبت‌شدن، داشتن امکانات رفاهی	احساس فاصله از شهروند ایرانی	
موانع زیاد برای رسیدن به اهداف، به‌سختی می‌توان به اهداف برسی، وجود یک سد برای رسیدن به اهداف، نمی‌توان به بیشتر فکر کنی، نتیجه بی‌حاصل، تلاش بی‌ثمر	سختی در رسیدن اهداف	محدودشدن سقف آرزوها
تمام خواسته‌های یک مهاجر در گرفتن گواهینامه است، رفتن به مشهد، با درس خواندن نمی‌توان به جایی رسید، تا ۱۲ می‌توان درس خواند، بی‌نتیجه‌بودن درس خواندن	تنزل سقف آرزوهای مهاجر	
اینجا بزرگ‌شدن، ولی احساس اینکه اینجا خانه من نیست؛ به‌عنوان یک مکان دائمی نه هرچند احساس وطن داشتن؛ بزرگ شدیم، در آموزش یکی شدیم؛ اما جامعه نمی‌پذیرد.	پارادوکس در احساس تعلق	
ندادن سیم‌کارت، یعنی به اینجا تعلق نداری و باید بری، حس مهمان‌داشتن، اینجا مال خودشونه، مملکت من جایی است که به من احترام بگذارند، اینجا خانه من نیست.	نداشتن احساس تعلق	پروبلماتیک تعلق
صمیمی‌ترین دوستان افغانستانی با دوستان ایران در حد یک قرار یا بیرون‌رفتن، با دوستان افغانستانی رفت و آمد خانوادگی داشتن، زمان بیشتر با دوستان افغانستانی بودن، بیشتر دوستان ایرانی (نسل دوم و سوم)، نداشتن گروه‌های مشترک دوستان ایرانی و افغانستانی.	شبکه دوستی صمیمی با هموطنان	ترجیح تعاملات درون شبکه‌ای
خیلی کم پیش بیاد بریم. اگر دعوت کنن می‌ریم. یکی دو بار رفتیم برای مراسم عروسی، مراسم‌ها را جدا برگزار می‌کنیم، مراسم عاشورا و روزه را جدا برگزار می‌کنیم.	حضور کم در مراسم و جشن	
تردید از ازدواج با ایرانی‌ها برای تحقیرشدن، تردید از پیشنهاد ازدواج، به من کارگر افغانی کی زن میده، ازدواج با کسی که درد من رو بدونه، ترس از تحقیرشدن بعد از ازدواج	بیم و دودلی ازدواج با ایرانی	ازدواج بین‌ملیتی
ازدواج با بومی برای گرفتن تابعیت، خیلی دوست داشتم در این کشور ازدواج کنم، فرصت دانستن ازدواج با یک ایرانی، از این مسئله داره سوءاستفاده می‌شه، ازدواج مردان افغانستانی با زنان ایرانی بیشتره، ولی ازدواج مردان ایرانی با زنان افغانستانی کمتره	ازدواج به‌عنوان یک فرصت	به‌عنوان یک تهدید/فرصت

فاصله نهادی

در اینجا منظور از فاصله نهادی این است که در سازمان‌ها و نهادها از چه شیوه و قوانینی استفاده می‌شود که مشارکت و طرد مهاجران را در جامعه و بازار کار شکل می‌دهد؛ زیرا بستر ملی (به‌ویژه نهادهای اجتماعی) کشوری که مهاجران به آنجا مهاجرت می‌کنند، نقش خیلی مهمی در فاصله‌گذاری اجتماعی بین مهاجران و بومیان بازی می‌کند. نهادها در دوره‌های مختلف زندگی، مانند مدرسه، آموزش حرفه‌ای، انتقال از مدرسه به بازار کار و همچنین مقررات بازار کار، نتایج مسیر زندگی مهاجران را شکل می‌دهند، نتایج مهمی را ایجاد می‌کنند و در نهایت تأثیر مهمی بر روند ادغام مهاجران خواهد داشت.

الف- فاصله قانونی-اجتماعی: مهاجران در خلال

مصاحبه‌ها بیان می‌کردند که برای استفاده از خدمات اجتماعی (مانند امکانات ورزشی و تفریحی) باید کارت ملی (ایرانی) داشته باشند و استفاده از این خدمات برای شهروندان ایرانی مجاز است؛ بنابراین، برای رفتن به مکان‌های تفریحی و زیارتی با محدودیت مواجه‌اند. همچنین، برای مهاجرانی که هم کارت آمایش دارند، باید کارت آمایش را تحویل دهند تا بتوانند برگه تردد بگیرند. از محدودیت‌های دیگری که مهاجران بیان می‌کردند، گرفتن گواهینامه بود. حتی مهاجرانی هم که به‌صورتی قانونی در کشور اقامت دارند، نمی‌توانند گواهینامه داشته باشند.

موقع بیرون‌رفتن، دخترم دوست داره دوچرخه داشته باشه. میگی دوچرخه را یک ساعت کرایه بدین. میگه کارت شناسایی بده یا ملی. موقعی که نداری دیگه پس میای اینور. دیگه بچه هم روحیه‌اش خراب میشه (زن، متأهل، ۳۶ سال، نسل دوم).

خانم... دوست دارم شمال ایران را ببینم، جنوب را ببینم، ولی خوب نمی‌تونم چون شمال غیرقانونیه برای مهاجران. چون باید برگه تردد را بگیرم که نمیدن. باید کارت آمایش را تحویل بدی و برگه تردد چند روزه بگیرم (زن، مجرد، نسل دوم ۲۴ ساله).

پدرم موتورشو گرفتن و حالا که میدونی قیمت یک موتور

فضاییه دیگه ۳۰ میلیون باید بدی تا بتونی موتور بخری. ماهی سه چهار میلیون درمیاره، چه جوری میتونه بره به دونه موتور بخره؟ گواهینامه هم بهش نمیدن و موتور را هم بر این گرفتن گفتند که چرا بدون گواهینامه نشستی پشت موتور؟ شما دادید که ما بگیریم؟ (مرد، نسل دوم، متأهل، ۳۸ سال)

بنابراین موانع یا محدودیت‌های قانونی که برای مهاجران وجود دارد، به‌ویژه مهاجران نسل دوم را که در کشور میزبان رشد می‌کنند، می‌توان ساختاری از محدودیت‌ها و فرصت‌ها در مسیر زندگی فرد مهاجر در نظر گرفت. این امر، شانس مهاجران را در بعضی از زمینه‌ها در آینده کم می‌کند.

ب- فاصله قانونی-شغلی: براساس روایت

مصاحبه‌شوندگان، مهاجران می‌توانند کارهای سخت و سنگین را انجام دهند. کارهایی را انجام می‌دهند که عملگی آن با مهاجران است، ولی مهاجران خارج از شغل‌هایی که وزارت کار مشخص کرده است، در شغل‌های خیاطی و کفش‌دوزی هم فعالیت دارند و بیان می‌کنند بسیاری از مهاجران به‌صورت غیرقانونی کار می‌کنند.

اول اینکه هر شغلی در ایران به اتباع داده نمیشه. توی شیرینی‌فروشی‌ها توی اغذیه‌فروشی‌ها توی رستوران‌ها اینا نمیتونی بری کار بکنی. کارت آمایشمون یکسری شغل برای اتباع ذکر شده که می‌تونه بره اونها رو بگیره و همش کارهای سنگین هست؛ کار معدن هست؛ کار توی ضایعات است؛ توی کار ساختمانی که عملگی‌اش هست، نه اینکه استاد بنا بشه. فقط عملگری رو بهش میدن. از نظر ایران، استاد و بنا غیرقانونی هست و نباید این کارها را انجام بده و در کارهای ساختمانی باید فقط همون کار عملگری را انجام بده! مثلاً گچ‌کاری رو نمی‌تونه انجام بده، سنگ‌کاری و رنگ‌کاری غیرمجاز هستش که نباید این کار را انجام بدهند؛ ولی چون مهاجران این کارها را به دست گرفتن، دیگه نمی‌تونه جلوشون رو بگیره! حالا خیلی شغل‌ها دست اتباع هستش مثلاً در بازار کفش و کفاشی رو انجام میدن از خوردنش که بخواد کفش و درست می‌کنه تا بفروشد. این کار را در دست دارند برای فروشندگی‌ش، ولی مجوز نمیده که این کارها رو انجام بده. ۹۸ درصد غیرمجاز و بدون جواز کسب و کار هستند (مرد، نسل دوم، متأهل، ۳۶

(ساله).

درک می‌کنند:

گوش اگر گوش تو و ناله اگر ناله من، شاید آنچه به جایی نرسد فریاد من است (مرد، نسل دوم، ۳۶ ساله، متأهل).
تصادف میشه مقصر طرفه ولی ما باید بریم کنار، چون ما افغانی هستیم. ما نمی‌تونیم هیچی بگیریم چون آخرش ما را مقصر می‌کنند. اگر به افسر هم زنگ بزنی سر محدودیتی که برای ما گذاشتن ما مقصر هستیم. هر تصادفی باشه همیشه ما مقصر هستیم (مرد، نسل اول، متأهل، مدت اقامت ۲۰ سال).

احساس ترس و ناامنی برای ماها در ایران بسیار زیاد. در برابر قانون احساس بی‌پناهی می‌کنیم. بارها شده با همسایه جر و بحث کردیم، احساس می‌کردم واقعاً صدای من به جای نمی‌رسید و اگر اعتراض بکنم کسی به حرف من گوش نمی‌دهد خیلی جاها از روی ناچاری کوتاه می‌آمدم (مرد، نسل اول، متأهل، مدت اقامت ۳۸ سال).

بنابراین زمانی که مهاجران فاصله عاطفی را در برابر قانون درک و تجربه می‌کنند، به دلیل فاصله‌گذاری اجتماعی است که در سطح نهادی رخ داده است. وقتی فاصله اجتماعی افزایش می‌یابد، روابط تمایل دارند محتوای عاطفی خود را از دست بدهند یا بدتر از آن، عواطف منفی بر رابطه غالب می‌شوند. می‌توان گفت یک رابطه خطی بین فاصله و تأثیرپذیری وجود دارد.

ب- احساس دور شدن از جامعه: براساس روایت‌ها، مهاجران تجربه نگاه‌های تمسخرآمیز و درک نگرش‌های منفی از جامعه میزبان داشته‌اند و همین باعث شده است که احساس غریب بودن و دور شدن از جامعه را داشته باشند. مشارکت‌کنندگان بیان می‌کنند با وجود اینکه اقامت طولانی مدت در ایران را دارند، اما هنوز نگاه‌ها و نگرش‌ها نسبت به مهاجران افغانستانی تغییر نکرده است و به آنها به چشم یک بیگانه نگریسته می‌شود. آنها بیان می‌کنند با توجه به اینکه قضاوت‌ها معمولاً براساس چهره صورت می‌گیرد، از این رو، پشتون‌ها و تاجیک‌ها در ایران چتر حمایتی بیشتری دارند؛ چون چهره آنها شبیه به ایرانیان است.

یک معلم داشتیم کلاس سوم، بچه‌ها سر کلاس جوک

طبق قوانین وزارت کار، پروانه کار مهاجران افغانستانی صرفاً در چهار گروه از مشاغل صادر می‌شود که شامل: کوره‌پزخانه‌ها (آهک‌پزی و آجرپزی)، کارهای ساختمانی (مشاغل امور ساختمانی، مشاغل سنگ‌بری و سنگ‌تراشی، مشاغل راه‌سازی و معدن)، کارگاه‌های کشاورزی (مشاغل کشاورزی، دامداری، چرم‌سازی و سالامبورسازی) و دیگر گروه‌های شغلی مانند سوزاندن و امحا، زباله، بازیافت مواد شیمیایی و غیره است. این مشاغل، جزء شغل‌های سختند که برای آنها مجوز کار (کارت کارگری) صادر می‌شود؛ بنابراین با توجه به موانع قانونی (اجتماعی- اقتصادی، مدنی و سیاسی) که وجود دارد، نهادها تقسیماتی را شکل می‌دهند که مکانیسم زیربنایی فاصله‌گذاری اجتماعی را به صورت ناخودآگاهانه شکل می‌دهد؛ بنابراین باعث شکل‌گیری مرزبندی‌های قومی و ایجاد فاصله‌گذاری اجتماعی میان مهاجران با جامعه میزبان می‌شود.

فاصله عاطفی

منظور از فاصله عاطفی این است که مهاجران از نظر اجتماعی احساس می‌کنند که به جامعه میزبان نزدیکند یا خیر. زمانی که مهاجران احساس کنند جامعه میزبان با آنها همدردی می‌کند، درک دوری اجتماعی کم‌تری دارند و زمانی که این احساس همدلی زیاد باشد، نزدیکی وجود دارد و فاصله اجتماعی کم‌تری را درک و تجربه می‌کنند.

الف- احساس بی‌پناهی: مهاجران با توجه به محدودیت‌های که برای آنها وجود دارد، بیان می‌کنند که برای مثال در رانندگی چون اجازه گرفتن گواهینامه را ندارند، اگر تصادف کنند و مقصر، طرف مقابل باشد، نمی‌توانند چیزی بگویند و همیشه باید کوتاه بیایند و از جبران خسارت وارد شده به خود صرف‌نظر کنند. مشارکت‌کنندگان بیان می‌کنند که صدای ما به جایی نمی‌رسد و اگر اعتراض بکنیم، کسی نمی‌شنود و احساس بی‌پناهی را در برابر قانون حس و

میگن و می خندند. می گفتم ای کاش ما هم مثلاً ایرانی بودیم، مملکت مال خودمون بود. ما این جور می گفتیم و می خندیدیم. می خوام خوش بودم و مشکلات نداشتم و مثل اینها شناسنامه داشته باشم. بهتون بگم حس خوبی در مملکت غریب نداریم. اگه برید تو آمریکا حس خوبی ندارید. شما هر جا برید با دوستانتون بهتون خوش می گذره؛ اما ما نه. احساس غربت و غریب بودن را داریم (مرد، نسل اول، متأهل، مدت اقامت ۲۰).

کاش من هم یک ایرانی بودم، راحت می تونستم یک شغل خوب برای خودم انتخاب کنم یا وام بگیرم برای ازدوایم، وام برای جهیزیه بگیرم، یا می تونستم بیمه باشم برای مرضی که مجبور باشم کل هزینه رو خودم بدم. واقعاً دوست داشتم که من هم یک ایرانی باشم (مرد، نسل دوم، متأهل).

بنابراین زمانی که مهاجران از جامعه میزبان و شهروندان احساس دوری دارند، این امر باعث شکل گیری فاصله عاطفی در بین مهاجران می شود که می تواند به ناامیدی و در نهایت به عقب نشینی به دنیای قومی خود منجر شوند. تعریفی که از فاصله اجتماعی می شود این است که فاصله اجتماعی احساس ذهنی نزدیکی به افرادی را توصیف می کند که به دسته های مختلف تعلق دارند. زمانی که این فاصله اجتماعی زیاد باشد، بیشتر با احساس بی اعتمادی، نگرانی و ترس همراه است و برعکس زمانی که فاصله اجتماعی به حداقل برسد، احساس هویت مشترک وجود خواهد داشت.

محدود شدن سقف آرزوها

در اینجا منظور از این مقوله آن است که مهاجر تا کجا می تواند با توجه به محدودیت های ساختاری و نهادی که در جامعه میزبان وجود دارد، به خواسته ها یا اهداف خود برسد. زمانی که مهاجران چندان نتوانند به اهداف خود برسند، احساس تبعیض را تجربه خواهند کرد که این خود به کاهش احساس تعلق ملی (به ایران) منجر خواهد شد.

الف- سختی در رسیدن به اهداف: براساس روایت

مصاحبه شونده گان، مهاجران به سختی به اهداف خود می رسند.

تعریف می کردن، نوبت رسید به ما افغانی ها. یادمه یکی دوستای من که افغانی بود مورد تمسخر معلم فرار گرفت. بعد بچه ها ایرانی خندیدن و معلم هم ادامه داد و خندید و این خاطره ای که تو ذهن من موند. من اینجا حس بدی بهم دست داد و گفتم مردم اینجا به ما می خندن. در اون کلاس احساس غریبی کردم. همین احساس باعث شد از درس زده بشم. تا الان که الانه، حس بدی من از مردم نه ولی کلاً از مهاجرت در ایران دارم. شاید اگر کشور دیگری بودم این جوری تحقیر نمی شدم. اینجا باعث شد دور بشیم. هر کاری که ما بکنیم، خوبی کنیم، به چشم یک افغانی می بیند (مرد، متأهل، نسل اول، مدت اقامت ۲۲ سال).

بنابراین زمانی که مهاجران از نظر عاطفی از جامعه میزبان جدا شوند، این حس «غریبی» ممکن است به وجود آید که تا حدی، به دلیل رفتار جامعه میزبان نسبت به غریبه ها و رفتار با مهاجران ایجاد می شود. نگرش های منفی، ارتباط نزدیکی با فاصله اجتماعی دارد و فاصله اجتماعی ارتباط نزدیکی با تعصب دارد؛ زیرا تمایل به فاصله اجتماعی بیشتر بین فرد بومی و مهاجر معمولاً متأثر از تعصب و کلیشه های منفی است؛ از این رو، افزایش فاصله اجتماعی تجربه شده به نگرش های طردکننده بیشتر درباره مهاجران منجر می شود.

ج- احساس دور بودن از شهروند ایرانی: منظور از این

مقوله آن است که مهاجران با توجه به مشکلات و محدودیت هایی که در جامعه میزبان با آن روبه رویند، دوست دارند که یک شهروند ایرانی باشند. مصاحبه شونده گان اشاره می کنند که در بعضی مواقع به یک شهروند ایرانی که با مشکلاتی چون نداشتن شناسنامه و کارت هویتی روبه رو نیست و در کشور خود شاد و خوشحال است، حسرت می خورند. آنها آرزو دارند که ایرانی باشند تا بتوانند شغل مورد علاقه خود را انتخاب و بتوانند برای خدمات بهداشتی از بیمه های درمانی استفاده کنند. در مجموع، با توجه به موانع و محدودیت های که برای مهاجران وجود دارد، احساس دور بودن از شهروندان جامعه میزبان در آنها ایجاد شده است.

دوست داشتم ایرانی باشیم، بعضی مواقع حسرت خوردم. دو نفر را دیدم تو پارک ها با هم خوشن و شادند و با هم

ب-تنزل سقف آرزوهای مهاجر: زمانی که محدودیت‌ها زیاد باشد، خواسته‌ها و آرزوهای مهاجر کوچک خواهد شد و دست‌یافتن به چیزهای که برای بومیان راحت است، برای آنها به یک آرزو تبدیل می‌شود. با وجود این، مهاجرانی که اقامت طولانی‌مدت دارند و یا اینکه نسل دوم‌اند، همچنان با محدودیت‌های مانند گرفتن یک گواهینامه یا سفرکردن مواجه اند و محدودیت‌ها تغییری نکرده است.

آدمی که ۴۰ سال اینجا زندگی کرده، سوء پیشینه نداشته و سالم هستش و تنها خواسته‌اش اینه که دست خانواده‌اش را بگیره و ببره مشهد. ۱۲ ساله به خدتم قول دادم که مشهد می‌برمش. چه کار کردین که سقف آرزوی مهاجر به این حد رسیده؟ این درد را باید کجا برد که بعد از ۳۸ سال اجازه ندهید که بری به مشهد؟ (مرد، متأهل، نسل دوم).
داداشم پنج ساله رفته سوئد و بهش حقوق می‌دهند. ما حقوق مفتی هم نمی‌خواهیم، گواهینامه بگیریم به ما هم کارت بدین موتور سوار شیم بدون هیچ دغدغه‌ای. این خواسته زیادیه بعد از زندگی چندین سال در ایران که بگی که من دوست دارم موتور سوار شم و گواهینامه داشته باشم؟ بعد این همه سال سقف خواسته یک مهاجر در کشور فقط گرفتن یک گواهینامه هست (مرد متأهل، نسل اول).

بنابراین وقتی که مهاجران با محدودیت‌ها زیادی روبه‌رو باشند، باعث می‌شود تبعیض را درک و تجربه کنند و با جامعه میزبان احساس فاصله داشته باشند.

ازدواج بین‌ملیتی به‌عنوان یک تهدید و فرصت

در اینجا منظور از مقوله این است که مهاجران از یک طرف در بیم و دودلی از ازدواج با بومیان‌اند، فکر می‌کنند که پذیرش اجتماعی آنها در جامعه میزبان کم است و از طرف دیگر به‌عنوان یک فرصت می‌بینند که بتوانند تابعیت ایرانی را بگیرند. ازدواج به‌عنوان یکی از معیارهای فاصله اجتماعی بین دو گروه در نظر گرفته می‌شود. ازدواج زیاد بین دو گروه نشان‌دهنده پذیرش اجتماعی، روابط صمیمانه و عمیق بین

چارچوب‌ها و موانعی وجود دارد که مهاجر نمی‌تواند به رفاه برسد و تنها شغل‌هایی را می‌تواند انتخاب کند که در انتهای پایین نردبان شغلی قرار و مجوز کار دارد؛ به‌عبارتی دستاوردهای اقتصادی و اجتماعی محدودی را خواهند داشت. مشارکت‌کنندگان در پژوهش بیان می‌کردند که فرزندان‌شان با توجه به اینکه بیشتر از دیپلم نمی‌توانند بگیرند، مانند خودشان شروع به کارگری می‌کنند؛ از این رو، شاید بتوان گفت که مهاجران با توجه به موانع موجود، با یک چرخه مرزبندی مواجه خواهند بود.

کلی تلاش می‌کنیم تا بچه‌ها را برسونیم به دوازهم؛ اما وارد دانشگاه نمی‌تونن بشن. هدف اینه که بچه‌ها به یک جایی برسن، مثل ما خاک نخورن، بدبختی نکشن، ولی از همین حالا پیش‌بینی می‌کنیم که نمی‌رسن. از ۱۲ به بعد نمی‌تونن برن دانشگاه. همین باعث می‌شه ما شکست بخوریم، جلو پیشرفت ما گرفته بشه، بچه‌مون دوباره از نو شروع می‌کنه به کارگری. حالا خیلی از دوستان من هستند درس خوندن. تا ۱۲ هم خونده ولی وارد دانشگاه نشدن. یعنی نذاشتن و حالا کارگری می‌کنه (مرد، متأهل؛ نسل اول؛ مدت اقامت ۲۸ سال).

یک‌سری چارچوب‌ها هست که نمی‌ذاره تو از یکم اونورتر بری. یک سدی جلوی تو هست که نمی‌تونن به رفاه برسی، به اهداف برسی. چون مهاجران شغل‌های سخت رو بهشون میدن و شغل‌هایی که به هر حال بالاتر باشه این اجازه رو بهشون نمیدن. مجوز و مدرک نمی‌دهند که شغل‌های به هر حال پردرآمدتری را داشته باشند (مرد، نسل دوم، متأهل).

بنابراین زمانی که مهاجران نتوانند به‌راحتی به اهداف و خواسته‌های خود برسند و در موقعیت‌های اقتصادی و اجتماعی پایین‌تری قرار گیرند، فاصله اجتماعی بین مهاجر و بومیان ایجاد می‌شود و مرزهای قومی را به وجود می‌آورد که عبور از آن برای مهاجران سخت خواهد بود. هنگامی که فاصله اجتماعی بین دو گروه بومی و مهاجر نزدیک باشد، مرزهای گروه به‌راحتی قابل عبور است و اعضای گروه‌های مختلف یکدیگر را به‌عنوان برابر اجتماعی می‌پذیرند و تماس‌ها و تعاملات مکرر به وجود خواهد آمد.

ذکر شده این است که مهاجران از راه ازدواج با شهروندان ایرانی بتوانند تابعیت ایرانی را به دست آورند و به عنوان یک راهکار یا فرصت به ازدواج نگاه کنند. مهاجران بیان می کنند که با ازدواج با افراد بومی می توان تابعیت ایرانی را گرفت، جابجایی خود را در ایران محکم کنند و ازدواج با بومیان در بین مهاجران نسل دوم بیشتر از مهاجران نسل اول رایج است.

از این مسئله واقعاً داره سوءاستفاده میشه، مثلاً ازدواج با یک ایرانی را فرصت می دانند و می گند که می توانم تابعیت بگیرم و غیره. نسل های جدید حالا خیلی می خوان برن به سمتش، در بین ایرانی ها هم زیاد و این به خاطر اینه که بینش تغییر کرده است (مرد، متأهل، نسل اول، مدت اقامت ۳۶ سال).

یکی از آرزو هام این بود که با ایرانی ها ازدواج می کنم، ولی به آرزو نرسیدم. دوست داشتم که جابجایی خودم را در این مملکت محکم کنم ولی دیگه نشد (مرد، متأهل، نسل دوم).

ازدواج مهاجران با بومیان برای جامعه میزبان مهم است؛ زیرا با زندگی مشترک و پذیرش عناصری از فرهنگ دیگر پیوندهای بین گروه ها و ملل ایجاد و باعث می شود فاصله های قومی کمتر شود.

فاصله گذاری رسانه ای

منظور از فاصله گذاری رسانه ای این است که رسانه ها خیلی کم، ارزش ها و فرهنگ کشورهای دیگر را نشان می دهند و بیشتر تصویری از جنگ و ناامنی را از کشورهای دیگر نشان می دهند. این امر باعث می شود رفتار جامعه میزبان نسبت به مهاجران با تعصب و کلیشه های منفی همراه باشد.

الف- کمتر نشان دادن ارزش ها و فرهنگ مبدأ: براساس

روایت مهاجران، تلویزیون تصویر خوبی را از مهاجران نشان نمی دهد تا افراد جامعه شرایط زندگی و هنجارهای مهاجران را ببینند و نگرش جامعه میزبان را نسبت به مهاجران تغییر دهند. در عوض، رسانه از مهاجران به عنوان مهمان یاد می کند.

چیزی که تو رسانه ها نشون داده میشه، تصویر منفی و بدی را از مهاجران دارند نشون میدن. باید نظرشونو نسبت به این مسائل عوض کنند. زندگی ما را ببینند و نظافت ما را ببینند

اعضای گروه مهاجران و بومیان است. گوردون^۱ (1964) ازدواج را درونی-همسان سازی ازدواج- می نامد که بعد از همسان سازی ساختاری شکل می گیرد و نشان دهنده مرحله نهایی جذب و ادغام است.

الف-بیم و دودلی ازدواج با ایرانی: مهاجران بیان می کنند

با توجه به نگاه های قوم مداری که در جامعه نسبت به مهاجران وجود دارد و تجربه و درکی که از این تعصبات در جامعه داشته اند، در تردید و ترس اند که با یک فرد بومی ازدواج کنند؛ چون این ترس را دارند که این نگاه ها ادامه داشته باشد و در تردیدند که بخواهند پیشنهاد ازدواج را به یک بومی بدهند:

(اگر با یک ایرانی ازدواج کنید چی؟) فکر کردم اصلاً به شخصه ترجیح میدم با یکی ازدواج کنم که دردهای من رو درک کرده، مشکلات من رو می دونه و چی بهم گذشته. با اون آدم زندگی کنم، شاید اون خودش نگاه نژادپرستی رو داشته و نگاه تبعیض آمیز داشته باشه، من نمی دونم ولی این ترس هر لحظه باید باهام باشه (زن، مجرد، نسل دوم، ۲۳ ساله).

خودم در دانشگاه عاشق یک دختر ایرانی شدم، چند بار خواستم بهش نامه بدم و باهاش حرف بزنم؛ اما نتونستم و این خیلی بد بود. بعدها در اینستاگرام پیداش کردم و باهاش حرف زدم و گفتم بهش که این طور بوده قضیه و من می خواستم به شما پیام بدم ولی می ترسیدم. بعد گفت ای کاش می گفتمی (مرد، متأهل، نسل اول، مدت اقامت ۳۸ سال).

بنابراین زمانی که تعاملات عمیق، سازنده و مکرری بین مهاجر و بومی نباشد، باعث می شود تعصبات و نگرش های منفی وجود داشته باشد و فاصله اجتماعی بین مهاجر و بومی باقی بماند با وجود اینکه فاصله اجتماعی بین گروه ها به مرور زمان می تواند تغییر کند، اما برای مهاجران این فاصله اجتماعی بعد از چهار دهه زندگی در ایران کم و بیش پابرجاست.

ب- ازدواج با ایرانی به عنوان یک فرصت: منظور از مقوله

¹ Gordon

دوستان ایرانی بیشتر دوستان کاری‌اند، ولی با دوستان افغانستانی ارتباطات خانوادگی دارند و صمیمیت بیشتری بین خود مهاجران وجود دارد.

با دوستان افغانی ارتباط خانوادگی داریم، رفت و آمد داریم، شب‌نشینی داریم؛ اما با برادران ایرانی فرق می‌کند یا در رستوران قراری می‌ذاریم یا در خوابگاه غذایی می‌خوریم و تموم. رفت و آمد خانوادگی نداریم (مرد، نسل اول، متأهل، ۴۲ ساله. مدت اقامت ۲۸ سال).

تو مدرسه هم‌کلاسی زیاد داشتیم، دعوا با هم می‌کردیم، صحبت یادمون می‌رفت. دوست صمیمی ایرانی ندارم؛ اما دوست صمیمی افغانستانی دارم که حالا همه سر کار هستند و بعضی وقت‌ها با هم جمع می‌شیم (زن، مجرد، نسل دوم، ۲۳ ساله). آقای..... بیشترین دوستای من الان افغانستانی هستن با توجه به شغلی که داریم، بیشتر افرادی که در ارتباط با مهاجران افغانستان هستن؛ چون ما زیاد وارد بازارکار نیستیم. وقتی که وارد بازارکار بشیم در این صورت ارتباطی با ایرانی‌ها هم بیشتر میشه. هرچی داخل اجتماعی بیشتر باشیم، با ایرانی‌ها بیشتر ارتباط داریم (مرد، نسل دوم، متأهل، ۳۸ ساله).

بنابراین زندگی در محله‌هایی که مهاجران بیشترند و در اقتصادهای قومیتی کار می‌کنند، فرصت‌های برقراری تعامل اجتماعی با جامعه اصلی (میزبان) و با شهروندان ایرانی را محدود می‌کند. تعاملات مثبت بین افراد بومی و مهاجر می‌تواند تعصبات و کلیشه‌های منفی را نسبت به مهاجران کاهش دهد. این تعاملات سازنده را می‌توان به‌عنوان ابزاری در نظر گرفت که احساس تعلق را در مهاجران تشویق کند.

ب- حضور کم در مراسم و جشن‌ها: با توجه به نقل قول‌ها، مهاجران مراسم‌های تاسوعا و عاشورا را به‌صورت جداگانه برگزار و کم‌تر به‌صورت مشترک با ایرانیان این مراسم‌ها را برگزار می‌کنند. براساس اظهارات مصاحبه‌شوندگان، زمانی که در مراسم‌ها و جشن‌های شلوغ شرکت کنند، آنها کم‌تر به چشم می‌آیند و راحت‌ترند.

مراسم‌های خودمون را جدا برگزار می‌کنیم، یک جایی را می‌گیریم، یک داریستی را می‌گیریم و داریستی می‌زنیم. اجازه کلاتری و شورای محل را داریم. مراسم‌های مثلاً ماه

و محبت یا احترامی را که به آنها می‌گذاریم را ببینند (مرد، نسل دوم، متأهل، ۳۸ ساله).

بنابراین رسانه به‌عنوان یک سازمان و در سطح نمادین، می‌تواند تأثیر مهم و بسزایی در کاهش نگرش‌های منفی و تعصبات جامعه میزبان نسبت به گروه‌های اقلیت داشته باشد و باعث کاهش فاصله اجتماعی نسبت به مهاجران شود.

ب- بازنمایی غیرواقعی رسانه: منظور از بازنمایی غیرواقعی رسانه این است که رسانه تصویر واقعی را از جامعه مهاجران نمایش نمی‌دهد و در عوض مسائل و مشکلات جامعه مهاجران و یا جنگ و ناآرامی را منعکس می‌کند. مهاجران بیان می‌کنند که در تلویزیون خیلی کم از مشکلات مهاجران گفته می‌شود و فقط ارزش‌ها و هنجارهای خاصی نمایش داده می‌شود:

تلویزیون ایران بیشتر می‌خواد نشون بده که کشورهای دورو بر ما چقدر بدبخت هستند و ما چقدر خوب هستیم. هیچ نقطه روشنی را نشان نمی‌دهد. بعضی از فیلم‌ها خوبه ولی بعضی‌ها نه. پیش فرض همه ایرانی‌ها این است که هیچ دادگاه و پاسگاهی از مهاجران حمایت نمی‌کند و ما می‌تونیم زور بگیریم. این خودش زمینه را فراهم می‌کند که به شما زور بگن (مرد، متأهل، نسل اول).

چون رسانه باورها و نگرش‌ها را شکل می‌دهد، تأثیر مهمی بر شکل‌گیری نگرش افراد دارد؛ بنابراین نیاز است که از طریق رسانه، کلیشه‌های منفی نسبت به مهاجران کاهش یابد و به دنبال آن فاصله اجتماعی هم کمتر شود.

ترجیح تعاملات درون‌شبکه‌ای

منظور از ترجیح تعاملات درون‌شبکه‌ای این است که مهاجران بیشتر تمایل به ارتباط صمیمی و دوستانه با هموطنان خود و مشارکت کمتری را در مراسم‌های ایرانیان دارند. ارتباط و تعامل در شکل دادن فاصله اجتماعی اهمیت زیادی دارد.

الف- شبکه دوستی صمیمی با هموطنان: براساس

روایت‌ها، مهاجران هم دوستان ایرانی دارند هم دوستان افغانستانی؛ اما میزان ارتباط و صمیمیت با آنها فرق می‌کند.

محرم و روضه را جدا برگزار می‌کنیم یا مثلاً اربعین جداییم. کلاً مراسم‌ها جدا هستند، ولی هیچ محدودیتی نداره به مراسم همدیگر بریم. حتی مداح ایرانی اومده برای ما روضه خونده. مثلاً دو سال مداح ما ایرانی بود سخنران ما افغانی بود (مرد، نسل اول، متأهل، ۳۲ ساله).

زمانی که تعاملات مثبت و سازنده بین مهاجران و بومیان به وجود آید، امکان دسترسی به فرصت‌های شغلی و اقتصادی برابرتر نیز برای مهاجران امکان‌پذیر خواهد شد. حضور در مراسم و جشن‌ها یکی از زمینه‌هایی است که می‌تواند به توسعه تعامل بین دو گروه کمک کند. از سوی دیگر، حضور کم‌رنگ در مراسم‌ها و جشن‌های مشترک باعث کم‌تر شدن تعاملات بین گروهی می‌شود. زمانی که تعاملات بین گروهی کم باشد، تعصبات و کلیشه‌های منفی نسبت به مهاجران زیاد می‌شود و این باعث می‌شود، فاصله اجتماعی بین دو گروه زیاد شود.

پروبلما تیک تعلق

مقوله پروبلما تیک تعلق، به موضوع تعلق مهاجران با توجه به مرزبندی‌های قانونی و اجتماعی می‌پردازد که به وجود آمده است. در بین مهاجران نسل اول و دوم مسئله مندی تعلق متفاوت است. مهاجران نسل اول، عدم تعلق را دارند و مهاجران نسل دوم با پارادوکس تعلق مواجه‌اند.

الف- پارادوکس تعلق (نسل دوم): مهاجران نسل دوم در یک پارادوکس و بینابینی در احساس تعلق به جامعه میزبان قرار گرفته‌اند. آنها بیان می‌کنند از یک طرف اینجا به دنیا آمده‌اند، بزرگ شده‌اند، آموزش دیده‌اند و اینجا را خانه خود می‌بینند. از طرف دیگر، با توجه به چالش‌های قانونی و اجتماعی که با آن روبه‌رویند، اینجا را مکان دائمی برای خود نمی‌بینند و به مهاجرت دوباره فکر می‌کنند.

من برای همیشه نه، مکانی دائمی برای خود نمی‌بینم؛ ولی من روزی که از هرات اومدم مشهد، احساس کردم وطنم هست. به خاطر اینکه ما ۳۶ سال اینجا بزرگ شدیم. تعلق خاطر خاصی حس کردم. احساس کردم اومدم خونه

خودم. احساس کردم اونجا یعنی کشور خودم جای موقتی برای گذرون روزگارم بود (زن نسل دوم، متأهل ۳۴ ساله). وصیت کردم زمانی که مُردم، من رو در افغانستان به خاک بسپارید. گفتم حالا درسته که ما اینجا به دنیا اومدیم، ولی اجدادمون اونجاست و دوست دارم برگردم. به این نتیجه رسیدم که اینجا هرچی بکاری، هیچی ازش در نیامد و جدیداً دارم به مهاجرت فکر می‌کنم. برای من سخته که چهل سال در این کشور زندگی کردم به دنیا آمدم و بزرگ شدم و بخوام دوباره مهاجرت کنم و از نو در یک جای دیگه‌ای شروع کنم (مرد نسل دوم، متأهل ۴۰ ساله).

با این اوصاف، داشتن احساس تعلق نشان از این است که فاصله اجتماعی کمی وجود دارد و یکی از عوامل مهم در فرایند ادغام مهاجران در جامعه میزبان است.

ب- عدم تعلق (نسل اول): مهاجران نسل اول در روایت‌هایی که بیان می‌کردند، احساس مهمان‌بودن را در ایران دارند و منتظرند که دوباره به کشور مبدأ برگردند. آنها بیان می‌کنند وقتی که یک سیم‌کارت را نمی‌توان گرفت، یعنی به اینجا تعلق ندارید. بعضی از مهاجران با وجود اقامت طولانی مدت در جامعه میزبان، هنوز احساس یک مهمان را دارند.

نه ایران برای افغان‌ها بهترین کشور است. ایران بهشته برا مردمش و افغانستان خاک بر سر هیچی نیست. ایران در کل خوب است در صورتی که اقامت دائمی بده. در ایران مالک هیچی نیستی. ایران برای افغان‌ها دائم نمی‌مونه و وقتی خانه‌مون درست شد، ما مهمان هستیم و بر می‌گردیم (مرد، ۴۵ ساله، متأهل، مدت اقامت ۴ سال).

پسرم تو الومینیوم سازی کار می‌کنه. از سر کار که برمی‌گرده پاهاش رو می‌ذاره روی دیوار می‌گه مامان خیلی خسته‌ام. بهش می‌گم چکار کنیم کشور خودشونه، ما اینجا مهمون هستیم (زن، نسل اول، ۴۸ ساله، مدت اقامت ۲۵ سال). و آقای..... وقتی یک سیم کارت بهت نمیدن یعنی به اینجا تعلق نداری (مرد، نسل اول، ۳۲ ساله).

با توجه به فاصله‌گذاری‌های اجتماعی که در سطح نهادی، ساختاری و نمادین ایجاد شده است و مهاجران با محدودیت‌های مختلف ساختاری و اجتماعی روبه‌رویند؛ بنابراین کمتر در جامعه میزبان پذیرفته شده‌اند. وجود این

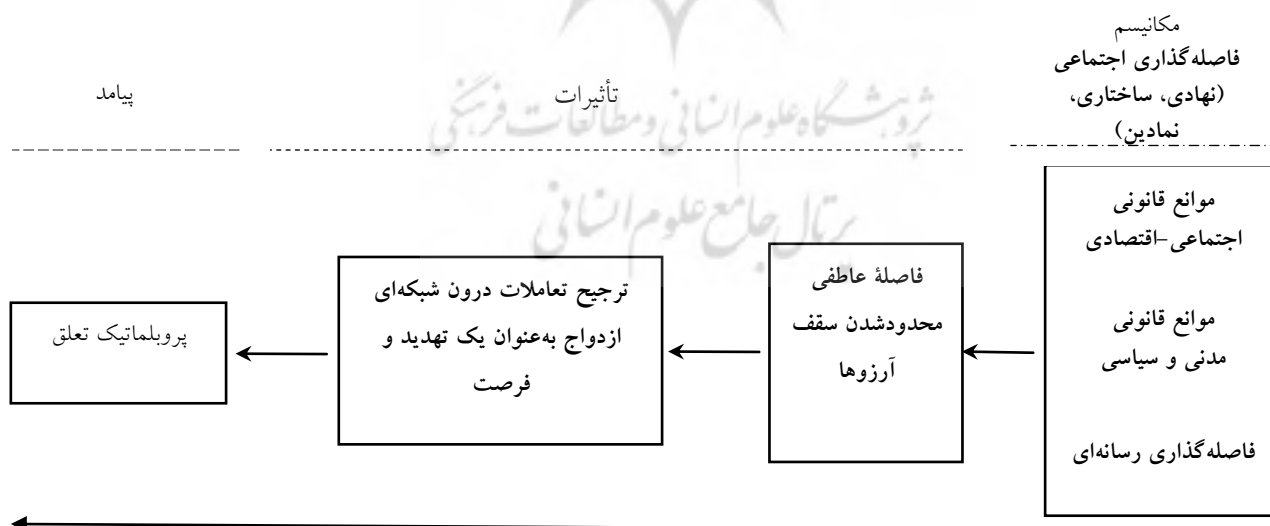
محدودیت‌ها و عدم پذیرش‌ها، موجب شده است که مهاجران هر دو نسل با مسئله‌مندی تعلق اجتماعی مواجه شوند.

مقوله مرکزی: مرزبندی دوسویه

با مرور، ترکیب و پالایش مقوله‌های اصلی می‌توان «مرزبندی دوسویه» را مقوله نهایی و مفهوم یکپارچه‌کننده مقوله‌های برساخته این پژوهش در نظر گرفت. به این معنی که مهاجران افغانستانی در ایران با مرزبندی‌هایی مواجه هستند که با توجه به محدودیت‌هایی که در سه سطح ساختاری، نهادی و نمادین فراروی آنها وجود دارد، شکل گرفته است. این محدودیت‌ها برای مهاجران نسل دوم و سوم هم وجود دارد و آنها هم نمی‌توانند به اهداف خود برسند و بنابراین، با مرزبندی دوسویه یا چرخه‌ای از مرزبندی‌ها مواجه‌اند.

مقولات به دست آمده از پژوهش حاضر، فرایندی از فاصله‌گذاری اجتماعی را نشان می‌دهد که در شکل ۱ نمایش داده شده است. فاصله‌گذاری اجتماعی ایجادشده، در سه سطح نهادی، ساختاری و نمادین از طریق موانع قانونی (فاصله نهادی) و فاصله‌گذاری رسانه‌ای (نمادین) رخ داده است. این

محدودیت‌ها یا مرزبندی‌ها بر فاصله عاطفی (احساس بی‌پناهی در برابر قانون، دور شدن از جامعه و احساس فاصله از شهروند ایرانی) و محدود شدن سقف آرزوها (سختی در رسیدن به اهداف و تنزل سقف آرزوهای مهاجر) تأثیر گذاشته است و به دنبال آن بر ترجیح تعاملات درون شبکه‌ای و ازدواج به‌عنوان یک تهدید و فرصت تأثیر نهاده است. پیامد حاصل از این فرآیند فاصله‌گذاری، پروبلماتیک تعلق در بین مهاجران نسل اول و دوم است. جامعه میزبان این محدودیت‌ها را برای حفظ نظم انجام می‌دهد. به گفته (Haffman-Notoni, 1973 in Tucci, 2011: 158)، حفظ نظم برقرار شده از طریق محدودیت‌ها به این دلیل امکان‌پذیر است که افراد در ساختار اجتماعی به موقعیت‌های معینی اختصاص می‌یابند که دیگر براساس معیارهای اکتسابی (مثلاً تحصیلات) نیست، بلکه براساس معیارهای نسبت داده شده است (برای مثال، ریشه‌های قومی - فرهنگی). این تغییر «مبنای ارزیابی» منجر به پذیرش این معیارها می‌شود.

شکل ۱- فرایند فاصله‌گذاری اجتماعی مهاجران افغانستانی در ایران

Fig 1- Process of social distancing of Afghan immigrants in Iran

نتیجه

نمادین بوردیو و پاسیرون^۲ (1990) است. رژیم اخلاقی که به این ترتیب ایجاد یا حفظ می‌شود، توسط کل جامعه به‌عنوان «طبیعی» تلقی می‌شود.

مهاجران بیان می‌کردند که در برابر قانون، احساس بی‌پناهی و احساس دوری از شهروند ایرانی و دوری از جامعه را داشتند، به‌عبارتی فاصله عاطفی را با جامعه میزبان تجربه کرده‌اند. بوگاردوس (1941)، همدردی و عاطفه متقابل را عناصر کلیدی فاصله اجتماعی عاطفی می‌داند، هنگامی که آنها آشکار شوند، نزدیکی بین دو گروه وجود دارد. زمیل (1971) بیان می‌کند وقتی که مهاجران به یک جامعه جدید وارد می‌شوند، می‌توانند از نظر عاطفی از آن جامعه میزبان جدا شوند. این حس «غریبی» ممکن است، حداقل تا حدی، به دلیل رفتار جامعه میزبان نسبت به غریبه‌ها و رفتار با آنها ایجاد شود. این فرآیند عجیب به ترکیبی متمایز از دو عامل متضاد، یعنی نزدیکی و دوری بستگی دارد که بوگاردوس از آنها به‌عنوان فاصله اجتماعی یاد می‌کند. فاصله اجتماعی یا نزدیکی اجتماعی از طریق درجاتی از درک، تعامل و صمیمیت در روابط اجتماعی بین گروهی یا بین فردی ایجاد می‌شود.

در تعاریف ارائه‌شده از فاصله اجتماعی، ازدواج بین دو گروه به‌عنوان کمترین فاصله اجتماعی بین مهاجر و بومی تعریف می‌شود؛ اما با توجه به مقولات به دست آمده، مهاجران به ازدواج به‌عنوان یک تهدید و فرصت نگاه می‌کنند. براساس داده‌های اداره کل اتباع امور خارجه، در یک دوره ۱۰ ساله ۱۳۹۳-۱۴۰۰ آمار صدور مجوز ازدواج بین مهاجران و جمعیت بومی ایران، ۹۸۸۳ است؛ اما ۸۳۷۹ از این ازدواج‌ها به ازدواج زن ایرانی با مرد خارجی (عمدتاً افغانستانی) داخل کشور و ۱۵۰۴ ازدواج مرد ایرانی با زن خارجی ثبت شده است. این ارقام نشان‌دهنده فاصله اجتماعی است که وجود دارد.

یافته‌های این پژوهش مکانیسمی از فرایند فاصله‌گذاری اجتماعی را نشان داد. فاصله‌گذاری ایجادشده برای مهاجران

فاصله اجتماعی یک اصطلاح ذهنی است که بوگاردوس (1941) برای توصیف احساسات و نگرش افراد یک گروه نسبت به گروه دیگر ابداع کرد. فاصله اجتماعی زمانی ایجاد می‌شود که درک و آشنایی کمی بین گروه‌های مردم وجود داشته باشد. وقتی فاصله اجتماعی به حداقل می‌رسد، احساس هویت مشترک وجود دارد. هدف تحقیق این بود که مهاجران چه درک و تفسیری از فاصله اجتماعی و فرایندهای آن در تعامل با مردم جامعه میزبان دارند؟ و اینکه چه سازوکارها و فرایندهایی در شکل‌گیری فاصله اجتماعی میان مهاجران و جامعه میزبان فعال است؟ داده‌های به دست آمده از مصاحبه با استفاده از شناسه‌گذاری نظری در سه سطح کدگذاری اولیه، متمرکز و نظری تحلیل شد. درنهایت ۱۷ مقوله فرعی و ۷ مقوله اصلی از تحلیل داده‌ها کشف شد که عبارتند از: فاصله نهادی، فاصله‌گذاری رسانه‌ای، فاصله عاطفی، محدودشدن سقف آرزوها، پروبلماتیک تعلق، ترجیح تعاملات درون شبکه‌ای، ازدواج به‌عنوان یک تهدید و فرصت و زمینه‌های فردی فاصله است. در آخر، مقوله مرکزی «مرزبندی دوسویه» کشف شد که ۱۷ مقوله دیگر را تحت پوشش خود قرار می‌دهد.

همان‌طور که در قسمت یافته‌ها اشاره شد، مهاجران با محدودیت‌های قانونی در سطح اجتماعی اقتصادی و مدنی سیاسی روبه‌رویند که دسترسی آنان را به حقوق شهروندی محدود کرده است. آلبا و نی^۱ (2003) بیان می‌کنند که از طریق دسترسی محدود به شهروندی، سیستم‌های قشربندی که در آن مرزبندی‌های قومی، دسترسی به موقعیت‌های خاص را شکل می‌دهند، می‌توانند تداوم داشته باشند. همچنین طبق نظر شیپوتانی و کوان، زمانی که قشربندی قومی پایدار باشد، مانند یک رژیم اخلاقی عمل می‌کند. اگر نسل‌ها را در بر می‌گیرد، تنها به این دلیل است که مبتنی بر اجماع اجتماعی درباره مکانیسم‌های ذاتی آن است. این ایده شبیه به مفهوم خشونت

² Bourdieu & Passeron

¹ Alba & Nee

بر مکانیسم‌هایی استوار است که در سه سطح نهادی، ساختاری و نمادین عمل می‌کنند. در جدول زیر این مکانیسم برای شناخت بهتر و بیشتر از آن برای کشورهای آلمان و فرانسه (Tucci, 2011) و ایران نشان داده شده است.

در ایران را می‌توان از طریق موانع قانونی نشان داد. این موانع قانونی، شکلی از وجود تبعیض در مشاغل و محدود بودن مهاجران افغانستانی به پایین‌ترین رده‌های نردبان شغلی، محدودیت‌های آموزشی و خدمات اجتماعی است. فاصله‌گذاری اجتماعی با فرآیندهای مرزبندی سروکار دارد و

جدول ۲- فاصله‌گذاری اجتماعی در کشورهای ایران، آلمان و فرانسه: کارکرد، مکانیزم، و تأثیرات

ایران	آلمان	فرانسه	فرایند فاصله‌گذاری اجتماعی
از هر دو طریق	از طریق محدودسازی	از طریق مزایای نابرابر اجتماعی	کارکرد
حفظ نظم و کنترل	حفظ نظم	یادآوری نظم	مکانیسم
موانع قانونی (اجتماعی و اقتصادی)	مدرسه و تابعیت	مدرسه و تابعیت	سطح نهادی
فاصله‌گذاری رسانه‌ای	برجسته‌سازی محدودیت‌ها	پنهان‌سازی محدودیت‌ها (جامعه)	مکانیزم
درونی‌سازی محدودیت‌ها	درونی‌سازی محدودیت‌ها (میان افراد)	نبود حس محدودیت‌ها (میان افراد)	سطح نمادین
موانع قانونی (مدنی و سیاسی)	بازار کار بخش بندی شده براساس مرزهای قومی	رقابت برای موقعیت‌ها	مکانیزم
			سطح ساختاری
			تأثیرات
	تسلیم شدن، «بودن در کنار نوع پروبلماتیک تعلق خود»	ناامیدی و کناره‌گیری	تأثیرات در سطح فردی
			تأثیرات در سطح اجتماعی
	تنش‌های اجتماعی کمتر	تنش اجتماعی	

منبع: (برگرفته از: Tucci, 2011:158؛ یافته‌های تحقیق)

Sources: Adopted from Tucci, 2011 and updated based on the findings of present study

ایران هم قبل از مدرسه و هم در مقاطع بعدی زندگی این اتفاق می‌افتد. کارکرد این فاصله‌گذاری نیز حفظ و تداوم نظم است.

پیامد فاصله‌گذاری اجتماعی که در مدل بالا به آن اشاره شد، پروبلماتیک تعلق است که مهاجران نسل دوم با پارادوکس احساس تعلق و مهاجران نسل اول با احساس عدم تعلق روبه‌رویند. آلبا و نی (1997) بیان می‌کنند فاصله اجتماعی، احساس ذهنی نزدیکی به افرادی را توصیف می‌کند

در فرانسه و آلمان از محدودیت‌های مشابهی استفاده نمی‌شود. در فرانسه از طریق مزایای نابرابری که برای مهاجران هنگام ورود به بازار کار به‌طور نامحسوس و غیرآشکار وجود دارد و در آلمان از طریق محدودسازی فرصت‌های آموزش برابر و در ایران از هر دو طریق استفاده می‌شود. در آلمان محدودسازی قبل از مدرسه اتفاق می‌افتد و در فرانسه فاصله گرفتن از طریق نظام مزایای نابرابر اجتماعی میان مهاجران و بومیان در مقطع وارد شدن به بازار کار اتفاق می‌افتد؛ اما در

جمعیت‌شناسی ایران، ۱۱(۲۲)، ۴۱-۱۰.
 عسکری‌ندوشن، ع.؛ روحانی، ع. و قرقچیان، ز. (۱۳۹۸).
 بسترهای مردسالارانه رویداد ازدواج زود هنگام در میان
 زنان مهاجر افغان مقیم شهر یزد، *مطالعات اجتماعی ایران*،
 ۱۳(۴)، ۷۸-۱۱۰.

عسکری‌ندوشن، ع.؛ شمس قهفرخی، ف.؛ زندی‌ناوگران، ل. و
 رضایی، م.ر. (۱۳۹۸). گذری بر جریان‌های اخیر مهاجرت
 در استان یزد، *فصلنامه فرهنگ یزد*، ۱(۱)، ۸۳-۱۰۴.
 کاظمی، س. (۱۳۹۸). وضعیت اشتغال زنان مهاجر افغانستانی
 شاغل در کار دستمزدی خانگی: یک مطالعه کیفی. *نامه
 انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۱۴(۲۸)، ۱۴۰-۱۱۳.

مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). *نتایج سرشماری عمومی نفوس و
 مسکن ۱۳۹۵*، دسترسی آنلاین از درگاه ملی آمار،
<https://www.amar.org.ir/english/Population-and-Housing-Censuses>
 میرزائی، ح. (۱۳۹۵). راهبردهای فرهنگ‌پذیری و بهداشت
 روانی مهاجرین افغانستانی در شهرک قائم قم (مطالعه‌ای
 انسان‌شناختی). *پژوهشنامه مددکاری اجتماعی*، ۳(۷)،
 ۱۸۹-۲۴۵.

نصر اصفهانی، آ. (۱۳۹۷). *در خانه برادر: پناهندگان افغانستانی
 در ایران*، تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.

Abbasi-Shavazi, M. J., & Sadeghi, R. (2016).
 Integration of afghans in Iran: Patterns, levels and
 policy implications. *Migration Policy and Practice*,
 6(3), 22-29.

Alba, R., and Nee, V. (2003). *Remaking the american
 mainstream. assimilation and contemporary
 immigration*. Cambridge/London: Harvard
 University Press.

Alba, R., & Nee, V. (1997). Rethinking assimilation
 theory for a new era of immigration. *The
 International Migration Review*, 31(4), 826-874.
<https://doi.org/10.1177/019791839703100403>

Allport, F. H. (1954). The structuring of events: outline
 of a general theory with applications to psychology.
Psychological Review, 61(5), 281-303.

Bobo, L. (2004). *Group conflict, prejudice and the
 paradox of contemporary racial attitudes*. In J. T.
 Jost & J. Sidanius (Eds.), *Political Psychology: Key
 Readings*, (pp. 333-357). Psychology Press.
<https://doi.org/10.4324/9780203505984-19>

Bogardus, E. S. (1933). A social distance scale.

که متعلق به دسته‌های مختلف تعریف می‌شوند. مهاجران
 افغانستانی احساس ذهنی نزدیکی را با جامعه میزبان ندارند و
 به دنبال رفتن و مهاجرت دوباره به مقصد دیگرند.

تشکر و قدردانی

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در رشته
 جمعیت‌شناسی در دانشگاه یزد است که با بهره‌مندی از
 فرصت مطالعاتی مقطع دکتری در دانشگاه تهران به نگارش
 درآمده است. به این وسیله از مساعدت دانشکده علوم
 اجتماعی و گروه جمعیت‌شناسی دانشگاه تهران سپاسگزاری
 می‌شود. همچنین از حمایت مادی و معنوی مرکز مطالعات
 راهبردی و آموزش وزارت کشور و معاونت توسعه مدیریت
 و منابع وزارت کشور برای انجام رساله یادشده قدردانی
 می‌شود. مطالعه حاضر در چارچوب مصوبه کمیته اخلاق در
 پژوهش دانشگاه یزد (مورخ ۱۳/۰۴/۱۴۰۱) انجام شده است و
 دارای کد اخلاق IR.YAZD.REC.1401.025 است.

منابع

بشیر، ح. و کشانی، م.ج. (۱۳۹۸). ارتباطات میان‌فرهنگی
 افغان‌های مقیم ایران با ایرانیان بر پایه نظریه هم‌فرهنگی.

فصلنامه مطالعات میان‌فرهنگی، ۱۴(۴۱)، ۳۰-۹.

شاطریان، م.؛ نظری، ح. و امام‌علی‌زاده، ح. (۱۳۹۵). بررسی

رابطه ارزش‌های فرهنگی و نگرش نسبت به مهاجران
 افغانستانی (مورد مطالعه: شهروندان هجده سال و بالاتر
 شهر کاشان). *فصلنامه مطالعات میان‌فرهنگی*، ۱۱(۲۹)،
 ۱۶۵-۱۴۳.

صادقی، ر. (۱۳۹۰). سازگاری اجتماعی - جمعیتی نسل دوم
 افغان‌ها در ایران. *کتاب ماه علوم اجتماعی*، ۱۵(۴۲ و ۴۳)،
 ۱۰۳-۱۰۱.

عباسی‌شوازی، م.ج.؛ صادقی، ر. و محمدی، ع. (۱۳۹۵). مانند
 یا مهاجرت دوباره مهاجران بازگشته افغانستانی از ایران
 به کشورشان و عوامل تعیین‌کننده آن. *نامه انجمن*

- <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1990.tb01922.x>
- Hipp, J. R., & Boessen, A. (2012). Immigrants and social distance: Examining the social consequences of immigration for Southern California neighborhoods over fifty years. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 641(1), 192-219.
- Jerabek, I., & de Man, A. F. (1994). Social distance among Caucasian-Canadians and Asian, Latin-American and Eastern European immigrants in Quebec: A two-part study. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 22(3), 297-303. <https://doi.org/10.2224/sbp.1994.22.3.297>
- Kandido-Jakšić, M. (2008). Social distance and attitudes towards ethnically mixed marriages. *Psihologija*, 41(2), 149-162. <https://doi.org/10.2298/PSI0802149K>
- Kay, A. C., & Jost, J. T. (2003). Complementary justice: effects of "poor but happy" and "poor but honest" stereotype exemplars on system justification and implicit activation of the justice motive. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(5), 823-837. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.5.823>
- Koc, Y. & Anderson, J.R. (2018). Social distance toward syrian refugees: The role of intergroup anxiety in facilitating positive relations. *Journal of Social Issues*, 74(4), 790-811. <https://doi.org/10.1111/josi.12299>
- Koçak, O. (2021). The Effects of religiosity and socioeconomic status on social distance towards refugees and the serial mediating role of satisfaction with life and perceived threat. *Religions*, 12(9), 737. <http://dx.doi.org/10.3390/rel12090737>
- Kokkali, I. (2007). *Spatial proximity and social distance: Albanian immigration in Thessaloniki, Greece*, Paper presented at the 3rd LSE PhD Symposium on Modern Greece [https://www.lse.ac.uk/collections/hellenicObservatory/pdf/3rd_Symposium/Papers/Kokkali Ifigenia.pdf](https://www.lse.ac.uk/collections/hellenicObservatory/pdf/3rd_Symposium/Papers/Kokkali%20Ifigenia.pdf)
- Leino, M., & Himmelroos, S. (2020). How context shapes acceptance of immigrants: the link between affective social distance and locational distance. *Ethnic and Racial Studies*, 43(10), 1890-1908.
- Liebersohn, S. (1981). *An asymmetrical approach to segregation*. In: Peach C., Robinson V., Smith S. (Eds.), *Ethnic Segregation in Cities*. London: Croom Helm, (pp. 61-82).
- Lincoln, Y.S., & Guba, E.G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publication.
- Mills, J., Bonner, A., & Francis, K. (2006a). The development of constructivist grounded theory. *International Journal of Qualitative Methods*, 5(1), 25-35. <https://doi.org/10.1177/160940690600500103>
- Mills, J., Bonner, A., & Francis, K. (2006b). Adopting *Sociology and Social Research*, 17, 265-271.
- Bogardus, E. S. (1941). *Occupational attitudes and values*. University of Southern California
- Bourdieu, P., & Passeron, J. (1990). *Reproduction in education, society and culture* (Translated by Nice, Richard). 2nd edition, Sage Publication.
- Boyd, R. L. (2021). Social distance reexamined: european ancestry groups in the early twentieth-century united states. *Sociological Inquiry*, 91(3), 559-577. <https://doi.org/10.1111/soin.12344>
- Charmaz, K. (2005). *Grounded theory in the 21st century: Applications for advancing social justice studies*. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage Handbook of Qualitative Research* (pp. 507-535). Sage Publications Ltd.
- Charmaz, K. (2008). *Grounded theory as an emergent method*. In S. N. Hesse-Biber & P. Leavy (Eds.), *Handbook of Emergent Methods* (pp. 155-172). The Guilford Press.
- Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory*. sage.
- Citrin, J., Green, D. P., Muste, C., & Wong, C. (1997). Public opinion toward immigration reform: The role of economic motivations. *The Journal of Politics*, 59(3), 858-881. <https://doi.org/10.2307/2998640>
- Dustmann, C., & Preston, I. (2007). Racial and economic factors in attitudes to immigration. *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 7(1), 1-39. <https://doi.org/10.2202/1935-1682.1655>
- Ebner, C., and Helbling, M. (2016). Social distance and wage inequalities for immigrants in Switzerland. *Work, Employment and Society*, 30(3), 436-454. <https://doi.org/10.1177/0950017015594096>
- Esses, V. M., Dovidio, J. F., Jackson, L. M., & Armstrong, T. L. (2001). The immigration dilemma: The role of perceived group competition, ethnic prejudice, and national identity. *Journal of Social Issues*, 57(3), 389-412. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00220>
- Giles, M. W., & Hertz, K. (1994). Racial threat and partisan identification. *American Political Science Review*, 88(2), 317-326. <https://doi.org/10.2307/2944706>
- Goldschmidt, T., & Rydgren, J. (2018). *Social distance, immigrant integration, and welfare chauvinism in Sweden*. Discussion Paper SP VI 2018-102, WZB Berlin Social Science Center.
- Gordon, M. J. (1964). Postulates, principles and research in accounting. *The Accounting Review*, 39(2), 251-263.
- Hamilton, D. L., Sherman, S. J., & Ruvolo, C. M. (1990). Stereotype-based expectancies: Effects on information processing and social behavior. *Journal of Social Issues*, 46(2), 35-60.

- theory and integrated threat theory. *International Journal of Intercultural Relations*, 23(4), 613–628. [https://doi.org/10.1016/S0147-1767\(99\)00012-7](https://doi.org/10.1016/S0147-1767(99)00012-7)
- Stewart, B. D., Von Hippel, W., and Radvansky, G. A. (2009). Age, race, and implicit prejudice: using process dissociation to separate the underlying components. *Psychological Science*, 20(2), 164–168. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2009.02274.x>
- Tajfel, H. (1970). Experiments in intergroup discrimination. *Scientific American*, 223(5), 96–103.
- Tobler, W.R. (1970). *Spectral analysis of spatial series*. Library Photographic Service, U. of California.
- Tucci, I. (2011). *National context and logic of social distancing: children of immigrants in France and Germany*. In: Wingers, M., Windzio, M., de Valk, H., Aybek, C. (eds) *A Life-Course Perspective on Migration and Integration*. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-1545-5_7
- UNHCR, (2021). *Afghan refugee statistics*. Online available from: <http://www.un.org.pk/unhcr/Afstatsstat.htm>
- Walsh, R. N. (1990). *The spirit of shamanism*. Jeremy P. Tarcher, Inc.
- Weinfurt, K. P., & Moghaddam, F. M. (2001). Culture and social distance: A case study of methodological cautions. *The Journal of Social Psychology*, 141(1), 101-110. <https://doi.org/10.1080/00224540109600526>
- Wolff, K.H. (1950) *The sociology of georg simmel*. (Translated and edited by Kurt H. Wolff). The Free Press, Illinois.
- a constructivist approach to grounded theory: implications for research design. *International Journal of Nursing Practice*, 12(1), 8–13. <https://doi.org/10.1111/j.1440-172X.2006.00543.x>
- Nowicka, M., & Krzyżowski, L. (2017). The social distance of Poles to other minorities: a study of four cities in Germany and Britain. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(3), 359-378. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2016.1198253>
- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751–783. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.5.751>
- Poppe, E., & Hagendoorn, L. (2004). Social distance of Russian minorities from titular population in former Soviet Republics. In M. Gijsberts, L. Hagendoorn, & P. Scheepers (Eds.), *Nationalism and exclusion of migrants: Cross-national comparisons* (pp. 143–156). Ashgate Publishing Limited.
- Qian, Z. (2002). Race and social distance: intermarriage with non-Latino Whites. *Race and Society*, 5(1), 33-47. <https://doi.org/10.1016/j.racsoc.2003.12.003>
- Quillian, L. (1995). Prejudice as a response to perceived group threat: Population composition and anti-immigrant and racial prejudice in Europe. *American Sociological Review*, 60(4), 586–611. <https://doi.org/10.2307/2096296>
- Rajman, R. (2013). Foreigners and Outsiders: Exclusionist Attitudes towards Labour Migrants in Israel. *International Migration*, 51(1), 136-151. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.2011.00719.x>
- Royse, D. D. (2013). *Research Methods in Social Work*. (8th edition), CA: Brooks/Cole Cengage Learning
- Rydgren, J. (2008). Immigration sceptics, xenophobes or racists? Radical right-wing voting in six West European countries. *European Journal of Political Research*, 47(6), 737-765. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2008.00784.x>
- Shibutani, T., & Kwan, K. M. (1965). *Ethnic stratification: A comparative approach*. New York: Macmillan.
- Simmel, G. (1971). *On Individuality and Social Forms: Selected Writings*. Chicago: University of Chicago Press.
- Stephan, W. G., & Stephan, C. W. (1996). Predicting prejudice. *International Journal of Intercultural Relations*, 20(3-4), 409–426. [https://doi.org/10.1016/0147-1767\(96\)00026-0](https://doi.org/10.1016/0147-1767(96)00026-0)
- Stephan, W.G., & Stephan, C.W. (2001). *Improving intergroup relations*. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications.
- Stephan, W.G., Stephan, C.W., & Gudykunst, W.B. (1999). Anxiety in intergroup relations: A comparison of anxiety/uncertainty management

